

Самуил Василев

История
на
Методистката
църква в България

1857-1927

Част 2

2024

Църквата в с. Хотанца, обл. Русе

Самуил Василев

История
на
Методистката църква
в България
1857–1927

Част 2

- Младежко християнско движение
- Д-р Джон Мод в България
- Методистката църква в помощ на
Православната църква в Съветска Русия

2024

Историята на Самуил Василев е единственият систематизиран материал, който цялостно осветлява началото на Методистката църква в България.

Текстът любезно е предоставен от неговата дъщеря Малина през 1995 г. за дигитализиране и ползване от църквата.

Предложената редактирана версия има за цел да бъде полезна на новото поколение проповедници и на всички, които са свързани с Методистката църква.

**С благодарност
от признателната църква!**

Автор: Самуил Василев

Редактор: Бедрос Алтунян

Варна, 2024 г.

Първо издание

ISBN 978-619-92433-1-2

Съдържание

Въведение	4
Гл. 1 Младежки християнски дружества	6
Гл. 2 Джон Мот в София през 1911 г.	9
I-ва конференция: „Влиянието на университетите“	10
II-ра конференция: „Научният метод в религията“	14
Призив на Джон Мот към студентите	17
Гл. 3 Джон Мот в София през 1924 г.	19
Конференция на тема: „Младежта и Христос“	27
Гл. 4 Насърчения към християнската младеж	
Шърууд Еди в София 1912 г.	31
„Наука и религия“	32
„Какво мислите за Христос?“	36
Гл. 5 Стоян Михайловски към българската младеж	39
Гл. 6 Младежкото християнско движение в Европа след Първата световна война	45
Гл. 7 Методистката църква в помощ за реорганизацията на Православната църква в Русия	49
„Революция в Руската църква“	52
„Една сериозна задача“	54
Заклучение	56

Въведение

Може ли да ни помогне познаването на миналото?

Историята пази паметта на народите. Тя е мостът между миналото и настоящето, като ние можем да черпим примери и мъдрост от нея, примери, които да даваме и да предаваме на поколенията.

Погледът към историята на Методистката църква в България от началото на XX век има с какво да ни впечатли. В същото време обаче белите петна са твърде много. С малки изключения църковните архиви са унищожени.

През този период са живели достойни хора, които са били отдадени на делото с цялото си сърце въпреки трудностите и наложените обстоятелства. В тежките военни години те неотменно са били сред „отрудените и обременените“. Църквите са станали оазис на надежда.

Това поколение методистки пастири дадоха своя принос за развитието на евангелското дело в нашето отечество. Те укрепиха връзките на новоизграждащата се църква в България с най-хуманните инициативи на Методистката църква по света.

Изненадващ е фактът колко успешна е била работа с децата в неделните училища и колко добре се е развивала дейността на младежките дружества в нашите църкви само няколко десетилетия след Освобождението. С посвещение и методична работа в тези две групи се крие залогът за успеха на църквата в бъдещето, особено в трудните следвоенни години.

Учудваме се, че решенията за участие в Младежките християнски дружества в началото на XX век са по-зрели от днешните. ИМКА до 1942 г. остава отворена за всички християнски деноминации. Удивляваме се от толерантността, с която възприемат идеите на световните организации на младежкото движение, с което не можем да се похвалим през годините на отминалия режим, даже и след промените до днес.

Следват тежки години. Пастирите биват преследвани и стадото се разпръсва. Днес църквата се възстановява.

На мястото на съборените и отнетите църковни сгради са построени нови, още по-хубави. Но има нещо, което не можем да достигнем – препълнените неделни училища и мотивираните младежки дружества.

В тази част на историята отделяме внимание на младежкото християнско движение в България през първата половина на XX век.

Трябва да ни впечатли фактът, че християнската младеж е била единна и сплотена, успяла е да преодолее бариерите на своите деноминации.

Имаме добър пример и приложим модел.

Много събития от миналото на църквата все още са ни непознати. Вярваме, че днес ще имаме добрата воля да ги опознаем и ще пожелаем да се учим.

В човешката история няма средства, с които може да се заличи истината!

След три загубени войни и хиляди жертви, териториални загуби и тежки репарации, България преживява трудни години на политическа нестабилност, атентати, въстание.

Едно положително явление в обществен живот е присъствието на Българската християнска младеж. Особено активна е Християнската студентска организация.

Това означава че само десетилетие след националните катастрофи в структурите на държавата ще влязат млади хора, които имат християнско възпитание и нов морал и те ще могат да въздействат положително на обществото.

Българската християнска младеж е обединена чрез своята организация ИМКА, която днес няма почти никакво присъствие и е далеч от своите идеали в миналото.

Само след 20 години Царство България се възстановява и в края на 30-те години на XX век е благоденстваща държава, осма по развитие в Европа.

Днес след тридесет и пет години демократично развитие състоянието на българската младеж е много по-различно. Въпреки че тя има свободен достъп до образование, чрез социалните мрежи е добре информирана и е в досег с всякакви структури и организации по света, в страната има 100 хиляди млади които нито учат нито работят. Неграмотността и престъпността след младежите расте обезпокояващо.

Какво не достига днес? Липсва вяра и възпитание в християнските ценности. Има какво да научим от миналото.

n-p Бедрос Алтунян

Глава I

Младежки християнски дружества

Още през 1899 г. при Евангелската църква в София се образува Младежко християнско дружество (МХД), което има събрания всяка седмица в салона на ул. „Леге“. Всеки неделен ден следобед от 16 ч. под ред някой младеж изнася религиозна беседа и следват молитви от младежите, а също и дискусии по коментиранията тема.

Това продължава с години и постепенно започват да участват младежки групи и от други евангелски деноминации освен конгрешани и методисти. Има пълно разбирателство. С течение на времето интересът расте и все повече нови младежи се присъединяват.

Когато през 1908 г. Епвортската дружина – младежка християнска организация в Методистката църква – издаде във Варна в-к „Младежки християнски глас“, издаваният в София от Младежкото християнско дружество „Бюлетин“ в брой 6 от 1908 г. пише:

„Ние сме готови да направим общ бюлетин, с което и да било Младежко християнско дружество или Епвортска дружина“.

Допълнение: Младежките християнски дружества (МХД) и Епвортските дружини (Епв. друж.) са съществена част от дейността на евангелските църкви и имат принос за духовното и културно влияние на младите поколения. В подкрепа на казаното ще приведа свидетелства за тяхното влияние.

Нека ви спомена какво казва нашият именит поет Пейо Кр. Яворов (взето от в-к „Демократичен преглед“, кн.V, 1908 г.) Като разправя за пътуванията си из Македония със своя незабравим другар – талантливия революционер организатор Гоце Делчев, Яворов пише:

„Следващия ден започнахме работа и при нас идваха пъстра върволица хора. Тук биеше на очи разликата между протестанти и православни. Евангелската пропаганда е изиграла културна роля в тоя край. Банско има 4 – 5 000 жители, голямата част протестанти. Предвид на последните аз бих го кръстил град, гледайки православните – село.

Протестантите са граждани и по масова интелигентност, и по домашен живот, и по външни обноски. Няма между тях неграмотни, като почнем от старците, като включим и жените. Любознателността им отдавна е прескочила кориците на Библията. Те четат всички и всяка къща има по няколко книги „позволени“ на полицата и „непозволени“ в скривалища.

Православният обаче е останал селянин, както баща си и дядо си. Най-често той още смята на рабош (примитивен начин на смятане).

Спи на рогозката, навита като масур зад вратата, и не хвърля опинците на Великден даже. Като членове на организацията (Македонската революционна организация – *бел. ред.*) протестантите пак се отличават от православните по ревност и способност в работа изобщо“.

На 19 август 1909 г. се състоя вторият конгрес на Епвортските дружини (Епв.др.) във Варна и на поканата се отзоваха като гости голяма група от софийското Младежко християнско дружество начело с настоятелството си и целият църковен хор – това показва, че желанието за съвместна работа между двете деноминации – конгрешани и методисти, е било напълно назряло, пък и в столичното дружество почти половината от настоятелството бяха методисти.

Софийското Младежко християнско дружество с писмо от 19 юли 1908 г. покани всички по случай 50-годишния юбилей да изпратят в София по един делегат, за да разменят мисли за бъдещата обща дейност и съюзяване. Така беше избрана комисия.

Комисията предложи следните основи за сближение като начало на бъдещ съюз:

1. Всяка Младежка християнска организация, която гледа на Исус Христос като свой Спасител и Бог според Свещеното Писание и която желае нейните членове да Му бъдат последователи във вяра и живот, може да стане член на това общество.

2. Всички дружества и дружини запазват сегашната си организация и са свършено независими в своята местна работа.

3. Засега сближението им се проявява чрез публикуването на един общ бюлетин, който да има за главна цел да дава сведения за работата на тия дружества и дружини, да разисква организационни и други от общ характер въпроси, да печата програми за молитвените събрания и пр. Този бюлетин ще се издава на общи разноски в София от местното Младежко християнско дружество.

4. Младежките християнски дружества и Епвортските дружини да се свързват с Младежкото християнско дружество в София по всички въпроси, които засягат общите им интереси, докато всички дружества и дружини в една бъдеща среща решат начина на съюзяването ни и изберат общ комитет.

Учредителен конгрес на Младежката християнска организация в София през 1910 г.

Комисии: п-р Иван Сечанов за Епвортските дружини,

П. Илиев за Младежко дружество „Християнско страдание“ и за Младежкото християнско дружество.

Стоян Бочев е наговарен да изработи устава на съюза до 30 ноември 1909 г.

През лятото на 1910 г. в периода 5 – 7 юли в София се свика учредителен конгрес.

На 4 юли 1910 г. (неделя) п-р М. Попов държа слово „Образцовият младеж“ в Евангелската църква на ул. „Солунска“.

3 часа следобед – п-р Ив. Сечанов ръководи молитвено събрание на тема: „Основата на всяка християнска дейност“.

В 8 часа вечерта беседа от Хр. Филдиус – секретар на Световния комитет на Младежкото християнско дружество в Женева, на тема: „Младежките християнски дружества и световната им роля за младежта“.

На 5 юли реферат от варненския делегат Лука Докузанов по темата: „Нуждата ни от съюз и на какви начала да се основе“.

Реферат от сливения делегат А. Голуманов на тема: „Ролята на съюза в живота на дружествата и дружините“.

На 6 юли 1910 г. реферат на пловдивския делегат Д. Ризов: „Начини на прилагане на съюзния устав“.

П-р Т. Атанасов от Ямбол – „Най-голямата нужда и най-доброто служене“.

П-р д-р Стефан Томов – „Перспективата пред нашата християнска младеж за успешна работа в отечеството ни“.

Младежко дружество в църквата „д-р Алберт Лонг“ в София

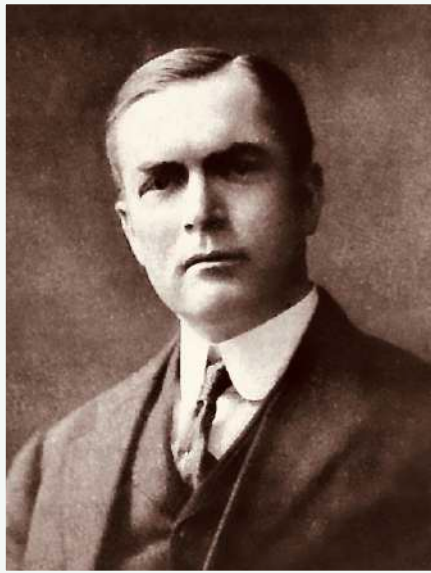
Глава 2

Д-р Джон Мот в София през април 1911 г.

Д-р Джон Мот е Председател на Международния мисионерски съвет и на Световния съюз на Младежките християнски организации YMCA (ИМКА).

Той е носител на Нобеловата награда за мир през 1946 г. за заслугите и приноса му към създаването на насърчаващо мира религиозно братство отвъд националните граници“.

Участва в Парижката мирна конференция след края на Първата световна война през 1919 г., като защитник на религиозната свобода.

Д-р Джон Р. Мот

Роден е в методистко семейство, учи в църковния колеж във Файет, Айова.

Когато се записва в университета в Корнел, той е впечатлен от християнското младежко сдружение ИМКА и посвещава живота си да служи на идеалите на християнското студентско движение.

Дълги години той е главен секретар на Световния съюз на Младежката студентска християнска федерация и главен водач на Младежкото християнско движение в САЩ.

През 1910 д-р Мот председателства първия Световен мисионерски конгрес в Единбург, Шотландия.

Като председател на постоянния комитет, който ръководи дейността на организацията между конференциите, той изгражда християнски студентски организации и говори пред големи аудитории.

Въпреки консервативната опозиция той настоява достъпът до мисионерска дейност да бъде открит за студентите от всички раси и националности. Бори се срещу националния и религиозния догматизъм.

Убеден борец за глобално християнско сътрудничество, той започва с младежките и студентски християнски организации.

Д-р Мот е дотолкова предан на движението, че когато президентът на САЩ Удроу Уилсън (познат със заслуги към българската история – *бел. ред.*) му предлага през 1913 г. да стане посланик в Китай, той отказва.

Никакви постове и никакви титли не могат да ни представят ролята и значението на този забележителен човек, силен поради вярата и посвещението си на Божието дело. Няма днес в света друг мирянин с по-голямо християнско влияние от него.

Всъщност той ръководи два световни съюза – на Младежките християнски дружества (МХД) и на Студентските християнски дружества. Д-р Мот е приеман и следван като достоен водач от младежите в целия свят, особено в англосаксонските страни.

Той е уважаван от всички духовни власти и Първият световен конгрес на църквите в Единбург не можеше да намери по-подходящ председател от него, личност, приемана от всички.

Не е останал университет, чиито врати той да не е отворил за християнско влияние въпреки скептицизма и суетната гордост на много „учени“ глави.

Д-р Мот отвори и Софийския университет за Христовото учение през 1911 г. и там се основа Студентско християнско дружество в България, нещо, което се считаше за невъзможно.

На 22 април 1911 г. д-р Джон Мот пристигна в София от Белград. Една група студенти и членове на Младежките християнски дружества го посрещнаха. Те се срещнаха с един едър човек, от когото се излъчваше някаква решителност, каквато досега в никого не сме виждали.

Студентският комитет беше отпечатал специални листове с портрета на д-р Мот и се очакваше студентството да се отзове. Вечерта на 22 април 1911 г. зала 45 на университета се изпълни със 600 студенти.

Професорите Шишманов, Нойков, Георгов и др. бяха там. Още от първия момент аудиторията беше завладяна. Проф. Цонев представи д-р Мот на студентството. Той зае мястото на говорител при общи аплодисменти.

С бавен, отмерен глас той започна първата си конференция на тема:

„Влиянието на университетите върху съвременното общество“.

Не може да се опише неизчерпаемата енергия, с която той говори. Умерени движения, сякаш думите се заковават с някаква сила. Всички чувстват, че на катедрата е необикновен човек с мощен въздействащ глас.

„Двадесет и две години откак се движа сред университетския свят, каза д-р Мот, и мога да ви уверя, че той е силен, могъщ необятен свят. Той е надеждата на бъдещето и му предстои да води човечеството.

Според Бисмарк една трета от германските студенти загива поради безпътен живот, другата трета – поради непосилен труд, а останалата трета управлява Германия.

Това ни казва и Маколи: „Изучете годишните отчети на Оксфордския и Кеймбриджския университет за последните 200 години, изучете също така парламентарния живот на Великобритания и вие ще се убедите, че тези, които са били първи в университета, са първи и в живота на нацията“.

Това е вярно не само за Германия и Англия. Ученият свят, интелегентният свят, управляващият свят, те са водачи на всеки народ, а чрез това на цялото човечество. В днешно време те излизат от университетите. Това е вярно както за Европа и Америка, така и за Азия.

Невижданият напредък на Япония и нейният огромен Токийски университет идват да ни покажат кой води нацията напред. Същото важи и за Китай, за когото Наполеон беше казал: „Китай е един спящ исполин. Оставете го да спи“.

Аз идвам да ви кажа, че този исполин се събужда, че той започва нов живот. И той се събужда чрез своята университетска младеж, която познава университетите в Европа и Америка и която има хиляди студенти в университета в Токио. Токио е станал Мека за Китай и Индия, в него има повече студенти отколкото в Оксфорд и Кеймбридж.

Университетите са основа, двигатели на модерния живот. Те са ни дали науката с всичките ѝ придобивки, те са ни давали в миналото ратници във всички области на прогреса, там предстои да осъществят благата, на които човечеството иска да се радва.

Нашият век е времето на социални задачи. Кой ще ги разреши? Назрелите проблеми не могат да се решат от слаби хора, от себелюбиви хора и материалисти. За тях са нужни могъщи натури, велики мъже, апостоли, които да открият великата ера на бъдещето, да водят народите в трудния път към напредък и добруване. И ние имаме право да изискаме от тези хора от университетите.

Нашето поколение има да разреши три задачи:

1. Народите да се издигнат и укрепят. Да станат независими и могъщи, да вложат в работа силите си, да обезпечат живот и бъдеще за всички.

2. Да се премахне милитаризма, който разяжда народите, и да се приложат християнски принципи в международните отношения.

3. Да се облагороди и одухотвори цивилизацията, която сега е материалистична и потисническа.

Тя е цивилизация на търговските и индустриални интереси на няколко народа и трябва да стане цивилизация на правда и равенство. За тази трудна задача са необходими хора, свикнали на труд, готови да работят за нея, силни за героични подвизи.

Нужна ни е младеж, идеално чиста, която обича живота, възпитана, дисциплинирана, да живее за своя идеал – свободни хора, а не роби на страстите си.

Кой е роб? Който върши това, което не иска или не трябва да върши.

Главният фактор за това е съвестта. Тя е дадена на човека, за да му е приятел, а не враг. Без съвестта порокът, който най-напред е бил страшен, става възможен, после е вече допустим, става интересен, а най-после – става негов роб.

Какво ще противопоставим в борбата с него? Сам бях безверник и зная колко мъчно действат „останалите без отговор въпроси“ върху умовете, които за пръв път се сблъскват с тях. Тези питання стоят пред всеки студент.

На тези „останали без отговор въпроси“ не може да се отговори, ако човек не разполага с пълнотата на своите духовни дарби. Всеки орган, който не работи, атрофира.

Така атрофията настъпва, където няма действие и работа. Съвестта, този могъщ съветник в човека, угасва, изчезва, ако не работи. И човек не усеща как атрофията постепенно скована духовните му сили. Той може да се чувства добре и да не вижда как пропада.

В Нова Зеландия срещнах великия откривател – англичанина Ърнест Шакълтън (знаменит полярен изследовател на Антарктида – *бел. ред.*), който ми разказа за един техен другар, когото забелязали, че замръзва.

Предупредили го да се раздвижи и да не се остави да замръзне. Последният отговарял: „Чувствам се добре и даже по-добре от обикновено“.

Трябваше да се спуснем върху него и насилствено да го избавим от сигурната му смърт.

Когато нравствена атрофия настане, ние може да се чувстваме добре и никакви увещания да не ни впечатляват.

Затова разработвай дарбите си, упражнявай духовните си качества и сили! Това напомня притчата за талантите. Чуйте още веднъж: „А ти, на когото дадох един талант и не го употреби за работа, ти, ленивецо, във в мрака и в страданията“.

Ще кажете – това е жестоко, това е несправедливо. Но това е съвсем естествено.

Талантите, дарбите, качества, които работят, които се развиват, ще стават повече за този, който ги има. А който има малко и нехае, ще загуби всичко и ще загине.

На това ни учи науката, на това ни учи и Исус Христос.

Христос и науката, добре разбрани, никога не си противоречат!

Аз дълбоко вярвам в способността на всеки младеж да се усъвършенства. От хилядите студенти, с които съм се срещал и говорил, няма нито един, за когото да не вярвам, че може да се развие, да се издигне, да живее с нови сили. Там, дълбоко в сърцето на човека, има неоткрити съкровища на сила и дарби. Трябва да се даде простор за развитие, за живот.

Тези, които сте по-млади от 25 години, сега е времето да работите върху способностите си, върху талантите си. Вашият характер е още „пластичен“, вие може да го развивате. А ние, които сме преминали тази възраст, нека с усърдие да използваме последните възможности, които ни остават. Гьоте е казал: „Ленивият живот е преждевременна смърт“.

Какво е смърт – прекъсване на живота. Христос и неговата личност събуждат в нас живот. Усъвършенствувайки се повече, ние се приближаваме до Него. Само Исус Христос ни дава сила за пълноценен духовен живот. Само Той може да даде живот и да спре смъртта. Той казва: „Дойдох, за да имате живот и то живот в изобилие, вечен живот“.

Той дава нов живот, който ни води към най-възвишени, най-съвършени форми на съществуване, живот със сила, не със слабост, живот в свобода – не в робство, с чистота – не с поквара, живот с надежда – не с отчаяние, божествен живот.

Здрав и жизнен характер, чист и светъл идеал – ето цел, достойна за всеки млад живот.

Събуди се, ти, който спиш, и осъзнай величието на живота, величието на дарбите, които Бог е вложил в тебе!

В неделя от 20 часа д-р Мот проведе конференция на тема:

„Научният метод в религията“.

Излишно е да се казва, че това беше едно научно, духовно слово и призив. Няма на какво да възрази и най-придирчивият. Каква сила има този човек да увлича и убеждава. След завършването имаше много аплодисменти, каквито може би досега „Славянска беседа“ не е виждала.

„Едно от особените неща, което ми достави удоволствие да се наслаждавам в тоя град, беше посещението, което някои студенти ми направиха в хотела. Жалко е, че не можах да бъда постоянно там, за да се срещна с всички, които биха желали да разменим мисли.

Научните методи от областта на разните изследвания на науката имат същото приложение и в религията. Изучават се отделни явления, класифицират се, а след това се достига до нужното заключение.

Какво трябва да разбираме под думата „разумна вяра“?

Вяра, за която хората имат достатъчно убедителни причини.

Вяра, която съгласува фактите на историята с тези на човешката опитност.

Вяра, която не противоречи с истините на някой друг източник.

Какво разбираме под „жизнена вяра“? Вяра, която преобразува човешкия характер, вяра, която оказва силно влияние върху живота на отделните личности, която променя не само името на човека, не само неговото мнение, но преди всичко характера и живота му.

Аз съм запознат с много хиляди разколебани между студентите, които днес са вярващи.

Те са достигнали до това, което се нарича *религиозна сигурност*. Тези студенти са разпръснати по целия свят. Между тях аз имам много приятели и напълно им съчувствам. Няма тук студенти, към които да имам по-голямо съчувствие, отколкото към тези, които имат съмнения.

Аз ще им дам някои наставления не само от моята лична опитност, но и от опита на тези студенти, които са излезли въвн от своя мрак – във виделина на истината.

Един човек или студент в днешния век, който няма никакви съмнения по разни въпроси, ни кара да мислим, че той гледа повърхностно на нещата или сам той е повърхностен. Той не си служи както трябва с всички модерни начини и научни методи, било в областта на религията или науката, следователно неговите изследвания не са в състояние да ни доведат до никакви положителни резултати.

Тези студенти, които никога не са били невярващи, не са влезли в това, което се нарича *разумна вяра* и казват на всички нас, че ние трябва да считаме периода на съмнението като един преходен период, защото той е именно такъв и за това има достатъчно убедителни причини. Това е период, в който студенти, които някога са били агностици, са достигнали до това, което се нарича *религиозна увереност*.

Следователно, ако те са минали периода на съмненията, тогава и ние можем да минем през тях. Тези студенти се чудят и питат защо да не се задоволим да живеем само вън от храма или в предверието на храма, а не вътре в него. Те ни казват: „Защо да стоим в тъмнина и не влезем в света на светлината? Защо да стоим вън на студено?“.

Великият учен Бейкън (английски философ и писател, живял през 16 – 17-ти век – *бел.ред.*) е казал, че този, който иска да влезе в царството на естествените науки, трябва да се стреми към него като малко дете. Забележете, че и Христос употребява същия език. Той казва: „Ако не се обърнете и станете като деца, няма да влезете в небесното царство“.

Студенти, които искат да вникнат и разберат тайните на природата, трябва да имат в себе си дух на смирение и готовност да започнат с изучаването на най-елементарните неща и да постоянстват по-нататък.

Със същия дух на смирение студентът трябва да се отнася и към изучаването на духовните неща, за да могат да бъдат схванати и разбрани.

Избягвайте дух на страх. Изисква се голяма дързост, за да намери човек истината. Избягвайте дух на себелюбие. Себелюбивият човек не може да разбере напълно духовните истини. Избягвайте дух на песимизъм. Борете се с песимизма, както се борите с другите ваши изкушения.

Научните методи трябва да се прилагат и в областта на религията. Може да се учудите, като ви кажа в различните народи студентите, които следват в научните факултети, повечето са вярващи. След разговори с видни мъже и разисквания по този въпрос и след като сам опознах Христа и Неговото учение в светлината на науката, аз намерих, че Исус Христос е употребявал същите методи, които се употребяват в науката.

Има нещо, в което всички сме уверени. И това е, че животът на Исус Христос е достоен за подражание. Тези, които се стремят да живеят, както Христос е живял, разпръсват своите съмнения и намират тяхното правилно разрешение. Професор Беяри Дръмонд ме учуди един път, когато казваше на своите студенти:

„Мисля, че и аз имам толкова много съмнения, колкото всеки един от вас, но аз не им позволявам да ме спират да живея колкото се може по-близо до Христа“.

Необходимо условие е да не отказвам да се съглася да призная истината. Аз познавам студенти, които не искат да направят първата стъпка заради съмнение в следващите. Срегнах един студент в Канада, който не можеше да вярва във възкресението на Христа, и затова той не искаше да слуша за Христос, макар да приемаше всичко, което говорих за доброто и истинното.

Друг не вярваше в свръхестественото раждане на Исус и поради това не искаше да слуша чудните думи от проповедта на планината:

„Блажени чистосърдечните, защото те ще видят Бога“, макар и да ми каза, че тези думи дълбоко проникват в сърцето му.

Човек трябва да забрави себе си и да помага на другите. Аз живо се интересувам от социалните проблеми на настоящата епоха и мога смело да кажа, че това ме доведе при Исус Христос. Като се трудим да помагаме на ближните, ние правим Бога по-реален и достъпен за хората.

Ако не обичаме близките си, които са всякога с нас, та как ще обичаме Бога, когото не сме видели. Да обичаме ближния си, когото не сме видели, това значи да обичаш Бога. Същото е казано в Мат. 10:35-40.

Личността на Исус Христос несъмнено хвърля светлина върху големия социален въпрос, защото Той търсеше да спаси всички отрудени и обременени, поробени и загубени, искаше да ги избави от плачевното им положение. Той не чакаше те да дойдат при Него, а отиваше по градове и села между тях.

Един студент отишъл при професор Ребай Дънкан от Единбургския университет и му казал: „Аз не мога да намеря Христос“.

Професорът замълчал една минута и отговорил: „Той е тук. Той търси загубените“.

Ако Христос не е възкръснал от мъртвите, тогава историята губи за мене своето значение, тогава е суетна нашата вяра. Исус Христос е великият разрушител на съмненията.

Нека да дойдем при Него с нашите съмнения и въпроси, на които още не сме намерили отговор.

Той дойде да отговори на всички съмнения и въпроси и каза: „Аз съм пътят, истината и животът“. Спасителят добави: „Който дойде при мене, няма да ходи в тъмнина, но ще има виделина на живота“.

И най-после нека всички се стараем с чисто сърце и силна воля, с усърдие и постоянство, с дух на смирение и благоговение да изучаваме живота на Христа и да живеем според Неговото учение и тогава аз съм дълбоко уверен, че виделината, която е озарила живота на много други, ще озари и вашия живот.

„Кое е истинно, което е честно, което е праведно, което е чисто, което е добро, ако има някоя добродетел и ако има някоя похвала, това приемайте“ (Филип. 4:8).

Призив на Джон Мот към студентите

През 1912 г. д-р Джон Мот отправи призив към студентите във Франция, а нашият „Младежки вестник“ написа: „Четете го като отправен към вас!“.

„Живеем в една наистина необикновена епоха. Никога не се е представял такъв благоприятен случай за разпространението на делото на Исус Христос.

Нашето време има нужда от силни хора, но ги няма. Малко са тези силни младежи, въодушевени от дух на пожертвувателност и готови да заместят местата на хората, които днес заемат ръководните места в света. Изостаналото състояние на социалните реформи и на църквите се дължи на недостатъчната сила на тези, които ги ръководят.

Потребни са силни хора, които да представят по такъв начин животворните истини, щото да завладеят интелигенцията на сегашната епоха. По време на многото си пътувания по целия свят съм констатирал, че студентите, които са придобили просветена вяра, са станали посветени водачи.

Потребни са мъже с високи качества, за да приложат Евангелието в социалните въпроси, които днес са най-трудните. Аз мога да свидетелствам, че в страните, където тези въпроси са най-остри, те се разрешават благодарение на първокачествените хора, които са начело там.

Потребни са мнозина такива силни мъже, за да се заемат с горещите проблеми, които днес са по-заплашващи от всякога.

Тези проблеми представляват едно великолепно поле пред младите, които вярват в Христа, защото наистина само живият Христос дава възможното разрешение на тези въпроси.

За да се управлява това дело на общо сътрудничество, трябва широка душевност. Както само велики мъже могат да накарат народите да приемат международните съглашения, също така са необходими велики християни, за да сблизат и съединят в едно различните части на Христовото тяло.

В езическите страни нуждата от по-силни и от възвишени хора е по-наложителна. Ние сме пред въпроса за развитието на целия езически свят, пред проблема за евангелизирането на народите.

Християнското възпитание и морал трябва да са в основата на милиони души. Тук се касае да се открият, подготвят и въодушевят тези, които впоследствие ще водят. Те ще са водачите на множества към светлината, за да се запази доброто в техните цивилизации.

Сегашното състояние е безподобно в историята. Светът е отворен – вижда се като във видение. Отсега нататък е невъзможно народите да останат затворени, като в клетка... Нека всеки младеж схване това добре – повече от всеки друг път, този, който иска да се посвети в служба на Бога, трябва да е силен интелектуално.

Умствената сила обаче е недостатъчна, трябва сърдечно силни личности. Много хора в света страдат и са в изкушения. Само чрез силата на любовта и съчувствието може да се достигне до корена на тези проблеми.

Потребна е сила на видение, за да видиш, както Христос вижда. Всякъде, където липсват хора с визия, племето загива и умира. Който има тая сила, не се обезкуражава. Бог го крепи.

Трябва волева сила. В нашите университети има голяма празнота, мнозина, като ги завършат, излизат с глави, пълни със знание, но със слаба воля.

Те са видели, знаят коя е истината, но нямат сила да работят и да живеят за нея. Трябват решителни хора. Нека всеки сложи в действие дарбата, която има. И тогава, каквито и да са трудностите, ще се превъзмогнат и другите ще ги следват. Хората винаги следват този, за когото знаят къде отива.

Да отидем още по-напред – трябва хора, които са готови на пожертвувателност, да имат силата да се откажат от себе си за една по-велика кауза. Христос каза: „Ако зърното, което падне на земята, не умре, то остава само, но ако умре, принася много плод“.

Всеки, който иска да увеличи множествата, трябва да има тази сила на пожертвувателност. Трябват хора, които имат сила да се посветят, да се отдадат на Исус.

Защо да дадем живота си на Христос? Първо, защото числото на тези, които признават Исус за свой Спасител и Учител непрестанно расте. Едни са отишли при Него чрез изучаване на характера му, други – чрез научно просветление на учението му, трети – от чувство на греховност.

Но най-голямото множество са отишли при Него, като са видели делото, което Той е извършил с тях и с другите.

Ние трябва да му отдадем живота си поради това, което Той сам е извършил, чрез силата, която Той ще ни даде. Но нека да знаем, че Исус не проявява силата си в този, който не е готов да му отдаде живота си.

Аз търся силни хора, готови да дадат живота си за мисионерското дело. Мнозина не чуват позива, защото не са на желаното разстояние да го чуят, защото около тях има шум, а други не чуват този позив, защото не обичат достатъчно.

Бог има особени планове за вашето поколение“.

Глава 3

Д-р Джон Мот в София през април 1924 г.

Тази вест беше достатъчна, за да обедини цялата софийска младеж както никога досега, за да го посрещне, да го чуе и да го последва.

Има ли нужда да се казва кой е Джон Мот? Човекът, който още от младини се е посветил за Христовото дело сред младежта, който притежава огромни дарби на мислител и оратор, с неизтощима енергия, подхранвана от една гореща, ентузиазизирана вяра в Бога.

Дълги години той беше главен секретар на Световния съюз на Младежката студентска християнска федерация и главен водач на Младежкото християнско движение в САЩ. Той е обичан и следван от младежите в целия свят.

Няма народ, който да не е посетен от него, няма младежки проблем, която да не е намерил място в неговото сърце, няма младежка тревога, която да не смущава и него.

След като бе обиколил напоследък Цариград, Кайро, Солун, Белград на 18 април той пристигна в София като гост на Студентското християнско дружество.

На гарата

Перонът на гарата беше изпълнен с младежи. Тук бяха представителите на Студентското християнско дружество и на Младежкото християнско движение, на голямата и жизнена Спортна федерация, на Юношеското туристическо дружество „Витоша“ със своето знаме, на Младежкото дружество „Червен кръст“, на Младежкото сдружение на демократичния сговор, на Общото студентско дружество на академично дружество при Обществото на народите, на Съюза на македонските културни просветни дружества.

Тук бяха ученици от столичните гимназии. Цялата тази българска младеж очакваше да види човека, посивял вече, но с младо сърце, принадлежащо на младежта на цялото човечество.

Представители на американската легация, на българското правителство – г-н Цветанов, проф. Балабанов, го поздравиха. Множество букети отрупаха г-н и г-жа Мот.

Знамената на двете дружества заедно с американското знаме се вееха над главите им. И тогава от името на всички младежки дружества и на представителите им бе поздравен и приветстван от нашия редактор при громко трикратно „Ура, ура, ура“ – „Мот, Мот, Мот“.

Д-р Мот отговори, че много е зарадван да види и да срещне българската младеж и че е много признателен от горещия прием, както и че той вярва в християнската българската младеж, която сега, в нашите съвременни условия има да разрешава велики и сложни проблеми.

Из града обяха залепени с афиши за сказките на д-р Мот. От всички младежки организации канеха софийската младеж, като призоваваха: „Да чуем думите на истина и справедливост, любов, вяра, наука и прогрес.“

Да му засвидетелстваме своята почит и безгранична адмирация на делото, на което той с толкова жар и самопожертвование служи“.

В петък 18 април от 18 часа във Военния клуб беше обявена сказка по инициативата на софийската спортна федерация:

„Какво изисква днешният век от младежта“.

Хубавият и обширен салон на Военния клуб бе препълнен от младежи, дори до вратите на долния етаж.

Всяко дружество, което участваше в уреждането на сказката, бе приготвило свои плакати, които украсяваха колоните и стените на залата. Чуйте, духът е, който въодушевява българската младеж днес и запомнете добре тия думи:

„Младежта е най-голямото богатство на всеки народ“ – д-р Джон Мот,

„Младежите от цял свят са братя и сестри. За младежта чрез младежта!“,

„Чист живот, чиста реч, чисти игри. „Да бъдем всички едно“ – Исус,

„Обикнете и изучете родния Балкан!“,

„Исус – нашият идеал“ и др.

Залата на Военния клуб не би могла да побере повече хора. Не вярвам, че тя често е имала по-внушително и по-многобройно младежко слушателство.

Ректорът на университета проф. Моллов, ректорът на свободния университет проф. С. Бобчев, проф. С. Киров, арх. Борисов и др., свещеници и много учители бяха на първите редове.

Хорът на II-ра девическа гимназия изпълни китка от български песни и тогава г-н К. Ненов, член на Управителния съвет на спортната федерация, откри събранието.

Софийската младеж, представена от своите организации, за пръв път се обедини в една обща кауза – да посрещне и чуе една от най-забележителните личности на нашето време.

Той цитира нашия предговор към книгата „Ние, младите“ и посочи важността на младото поколение, и като очерта накратко делото и ролята на д-р Джон Мот за интелектуалното и моралното издигане на младежта, го покани да заеме говорителското място.

Неговите ентузиазирани думи бяха посрещнати с ръкопляскане, което гръмко се засили, когато д-р Мот стъпи на подиума.

Д-р Джон Мот

Ето го – едър, снажен, чиито години не са угасили погледа му и намалили неговата енергичност. Той стои прав и смел, има силен устремен поглед, който като че ли гледа и вижда през събитията и хората.

Една внушителна личност, в която борбите и труда са оставили следи, които говорят, че тоя човек мисли, действа, страда и живее с неукротима жажда в постоянен труд.

Даже нещо строго се излъчва от погледа му и само неговият твърд глас, силни думи и голяма вяра открито изразяват колко е предан и отдаден на младежта.

Но когато той заговори, когато гласът му, носител на топли чувства и високи идеали, изпълни залата, гледайки тази спокойна, искрена външност, вие сякаш чувствате, че там има едно предано сърце, оживено от божествена любов към човека, а особено към младежта. Тогава вие сте обхванати и понесени от неговия устрем да ви издигне високо в мира на светлия живот, благородните борби, личното себеусъвършенстване.

Всяка дума е отмерена, казана точно на мястото си, тя е като закована. Къса отривиста реч, която няма за цел да трогва или да се харесва. О, не! Тя има несъкрусима сила да те накара да се замислиш. Ето, той изрежда пред тебе съображенията си, своите опитности, своите доказателства. Той ги представи ясно, релефно през умствения ти взор, той докосва твоята съвест, оставя те спокоен за малко и пак зове благородните ти пориви и стремежи.

Посочва ни пропастта, в която ние падаме поради слабостите и пороците, посочва ни Бога, без когото благородните усилия са осъдени да отпаднат, и ни зове отново със сила и увереност към победа и нов живот.

Когато той завърши, дълги ръкопляскания заглушиха последните му думи. Беше вече 20 ч. Но той покани младите хора, особено студентите, които биха желали да останат още за половин час, за да зададат въпроси.

Вечерта в петък Студентското християнско дружество даде вечеря на д-р Мот в своето помещение. Присъствали са ректорите на Държавния университет г-н Моллов и на Свободния – г-н С. Бобчев, а също и професорите Караогланов, Саралиев, протопрезвитер Цанков и др. Д-р Мот изложил целите, принципите и методите на работата на Студентската християнска федерация, като ги е конкретизирал в шест точки.

Според вестник „Мир“ от 19 този месец в отговор на приветствията, които му се отпращали, д-р Джон Мот казва:

„Аз пътувам от 35 години по света, посетих всички народи и всички университети и мога да ви уверя, че нашето движение не е нито англосаксонско, нито латинско, нито тевтонско, нито ориенталско, нито славянско, макар навсякъде да е пуснало корени. То е всемирно движение.

Това движение е изключително християнско и е междуцърковно. То насърчава всеки християнин да бъде верен на църквата, към която принадлежи, то е приспособимо за всяка държава.

България има право да очаква твърде много от това движение към сплотеност в нравствено повдигане на християнската младеж. Тя ще получи много от него и във ваш интерес е да застанете в центъра на това движение, защото вие може да дадете много на вашето общество чрез него“.

Младежкото християнско дружество имаше честта да приеме в своя дом г-жа и г-н Мот в събота от 17 ч. Пред женската секция при дружеството, както и пред женската християнска група „Синият триъгълник“ (г-ца Димитриева) г-жа Мот говори върху положението на жената в разните страни и влиянието на християнството.

Нейните любезни обноски и грижливостта на домакините направиха тази среща изключително приятна. Отдаде се случай да се види една забележителна жена, която край своя велик мъж е изпълнявала своята роля на съпруга и майка.

Едновременно с това съюзното и дружественото настоятелство бяха събрани с д-р Мот в друга стая. Дружеството очакваше този момент, защото с него щеше да се осветли един въпрос, който ги е занимавал и смущавал дълги години и който напоследък даде повод някои среди да се отнасят скептично към дружество.

Това е въпросът за между-църковността на младежкото християнско дело.

Дружеството от дълги години е стояло за него, то всякога е стояло на „Парижката база“. Неговите членове са от всичките християнски деноминации и всякога между тях е имало пълна хармония, разбирателство и братски чувства.

Като сме черпили толкова сили и насърчение от тия дружества, като гледаме нашата младеж и разбираме добре условията на младежката християнска работа, ние считаме, че това дело ще върви успешно и у нас на същите начала, както и другаде.

Но несъмнено мнението на д-р Мот би било решително за нас, защото той проучва въпроса специално за източните страни, сега ги е посетил и идваше от Белград, където се състоя конференция на секретарите на Сърбия, Гърция, Румъния и България. Преди да се изкаже по този въпрос, д-р Мот направи следното изявление за характера на младежкото християнско дело:

**„Нашето дело не е на една църква, нито на едно вероизповедание.
То е от всички за всички!“**

Ние следваме думите на Исус: „Да бъдат всички едно“, като насърчаваме всеки да е верен на своята родна църква. Ние образуваме единен фронт срещу безверието и злото. Ние осъществяваме единството в разнообразието.

Всяка църква има своите добри страни. Ние не сме призвани да обсъждаме това. Искामе съдействието, съветите, подкрепата на всички църкви, но не се свързваме с нито с една.

Сградата на ИМКА в София

Аз няма да отида нито при протестанти, нито при православни водачи, които не вярват в междуцърковния принцип.

Ние приемаме съвети, искаме доверието на църквите, но не те да ни диктуват, а да ни съдействат.

Добре в Шотландия, изключително протестантска страна и много религиозна, ние казваме на пастирите:

„Стойте настрана. Нека дружествата бъдат отворени за всички!“

Имахме големи мъчнотии в Полша, католическа страна, където много настояваха да се постави наименование „Католическо младежко християнско дружество“.

Не можем да приемем никакво вероизповедно обособяване.

Практически проблемът за вас може да се сведе така:

1. Оставете истинско МХД каквото е: ИМКА. Не променяйте името.
2. Нареджайте програма така да е приемлива за всички християнски вероизповедания.

Може да имате молитвени събрания, в които всеки да участва по свой начин. Често ние започваме според начина на едно вероизповедание, а ги завършваме с молитва на друго вероизповедание. Имайте духовни песни от всички църкви. Източно православната музика има голяма сила.

Ние поканихме на един конгрес на МХД-ва в Америка Московския православен хор и бяхме трогнати, усърдно се молехме след неговите песни.

Христос не разединява, Той ни обединява!

Това беше голямо насърчение и подкрепа за нас и ние се почувствахме окрилени във вярата си за общо и братско сътрудничество с всички вярващи младежи.

Ние сме честити да кажем, че от дълги години православни и протестанти – членове свободно и съвсем приятелски при пълно благоговение и дълбока задушевност в софийското младежко християнско дружество вземаме участие в молитва всеки по свой начин.

На 19 април от 19 часа във Военния клуб д-р Мот държа втората си сказка на тема: „За какво и къде трябва да се бори студентът“.

Тази вечер залата пак беше препълнена. Слушателите бяха разнообразни. Болшинството бяха млади хора и слушаха съсредоточено.

Д-р Мот говореше за решителната важност на волята, за необходимостта тя да се сложи в действие, доказваше, че Христовата вяра е религия на добра воля, на творчество, на възраждане. И всеки чувстваше, че мисли, планове и мечти са „суетни сенки“, ако волята ни не ги реализира.

След края на сказката д-р Мот освободи всички, които искат да си отидат, и покани студентите, които искат да изучат живота на Исуса Христа, да си дадат адресите.

Водачите на Студентското християнско дружество ще ги поканят да образуват групи за това изучаване. Д-р Мот насърчи желаещите с думите: „Мнозина сте на кръстопът. Сега трябва да изберете. Но именно това трябва добре да изучите“.

След сказката д-р Мот е бил поканен на вечеря в Светия Синод на Българската православна църква, където досред нощ са били разисквани в най-приятелско настроение всички въпроси, свързани с Младежкото християнско движение.

В неделя заран 20 април д-р Мот е приел някои лица, между които и представителите на македонските културно-просветни дружества.

Членовете на Младежкото християнско дружество бяха събрани в 11 часа в неделя, за да чуят д-р Мот. След като хорът изпълни песента „Открий двери“, ръководителите водиха събранието с молитви, всеки по свой начин. Това бе един впечатляващ случай на братско общение и „единство в разнообразието“. Тогава д-р Мот говори със сила и внушителност върху темата:

„Исус Христос – реалност!“

Тази чисто духовна тема се поглъщаше от младите слушатели.

„Ние мечтаем за голямо, могъщо Младежко християнско дружество, което да обхваща цялата българска младеж, да ѝ разкрива чистия и възвишен живот. Ние схващаме нашата мисия на Божии сътрудници, Христови съратници, които да обединяват всички вярващи младежи“.

„Кажете, драги г-н Мот, Вие отивате при всички народи, кажете на младежта от близки и далечни страни, че тук на Балканите има една младеж, която жадува за братство и която чрез Вас протяга ръце към всички“.

Хорът завърши с „Химна на светлината“. Г-н Мот бе особено впечатлен от изпълнението и поздрави диригента г-н Чешмеджиев.

В неделя следобяд (20.IV) от 14 ч. по покана на ученическото православно дружество г-н Мот говори на тема:

„Моята последна дума към българската младеж“.

Военният клуб беше отново препълнен. Един хор от ученички, студенти и руснаци изпя „Отче наш“ и един духовен хорал с голям успех. На тази сказка присъства и софийския митрополит Стефан.

Струваше ми се, че на тази сказка вече имаше по-голямо единение между говорител и слушатели и че сказката беше по-силна и по-въздействаща от всички. Г-н Мот полагаше върховни усилия, за да ни накара да разберем, че няма изход за спасение от злини и мизерия, ако не следваме Христос.

„Това е най-великото поколение в историята на човечеството, но то няма да може да разреши проблемите си, ако не бъде привлечено от Христос.

Ако не съм могъл да Ви накарам да се замислите, да обикнете и да следвате Христа, тогава напразно е моето идване в София“.

Изпращане

В 19 часа вече много членове на Младежкото християнско дружество, на Студентското християнско дружество, на Ученическото православно дружество, представители на спортни федерации бяха струпани на гарата да изпратят г-жа и г-н Мот, които заминаха за Букурещ.

Той бе поздравен от представител на софийския митрополит и от представител на правителството.

На тръгване хор от ученички запя „Многая лета“, г-жа и г-н Мот бяха обсипани с цветя, което бе голяма и приятна изненада за тях.

Един голям прекрасен букет с български триколюр и два художествено изработени с български орнаменти бяха подарени от Софийското младежко християнско дружество, за които г-жа Мот намери хубави думи да благодари.

Русенската младеж и г-н Мот

Пребиваването на г-н Мот в София намери отзвук и в Русе. На гарата той бе посрещнат от много младежи, от окръжния управител и от кмета на града.

Въпреки краткия престой в града младежта му оказа най-радушен прием. След дадения му обяд в градското казино, той посети някои забележителности в Русе, прие представителите на разните дружества и беседва с тях. Русенската младеж бе много усърдна в това посрещане и уреди на свои разноски преминаването на Дунав с моторна лодка.

Тоя прием направи силно впечатление на г-н Мот и той каза, че при следващото си идване ще посети по-големите градове на България. Младежта спечели един ценен приятел.

Последно обръщение към българската младеж:

Младежта и Христос

(Беседа на д-р Мот във Военния клуб на 20 април 1924 г.)

Много съжалявам, че моето посещение вече свършва. Българската младеж има топло място в моето сърце. През тия два-три дни аз се трудих да изложа пред вас онази сила, която ни трябва, за да живеем. Тая сила ни дава Исус Христос, който е същият вчера, днес и вовеки. Тоя чудесен Христос може да повдигне не само човека, но и човечеството.

През последни си три години Христос е направил за издигането на човечеството повече, отколкото всички философи и водачи в историята на човечеството, взети заедно. Всички забележителни движения за подобрене на живота се крепят на Неговото учение.

Той е по-уважаван там, където хората са свободни. Дава на личността, на обществото, на цялото човечество живота, от който те се нуждаят. Христос работи и днес между нас, Той е надежда на света.

Никога не съм бил тъй озадачен за бъдещето на човечеството, както днес. Не считам, че сме пред война, нито сме при залеза на европейската цивилизация. Вярвам, че сме в навечерието на бърз преход напред.

Но защо се смущавам? Да не би да няма достатъчно младежи, които са създават, че денят на посещенията им от Бога е днес? Светът днес е разединен от вражда и напрежение, няма единство. В кой народ няма разногласия, борби и недоверие – вътрешни и международни?

Дразненията днес са много по-големи отпреди 10 години. А нуждата от единство, разбирателство, от съгласуване на усилията е голяма. Липсва ни чувство за сплотеност, за братство, от което всички в целия свят се нуждаят.

Икономиката е в безизходица. Преди войните светът имаше 45 милиарда долара дълг, сега този дълг е 400 милиарда. Няма жив човек, който да разбере днес какво означава тази цифра. Часовете на удоволствията и радостите са преброени. Идва време на големи страдания и лишения. Бях по всички фронтове. Бях между всички пленници, бях в домовете, където смъртта беше влязла няколко пъти.

Но през последната година заради последиците от войната са умрели повече мъже, жени и деца, отколкото в коя да е било военна година. Има страшни страдания днес.

Налице са политически и финансови затруднения, но нравствените са много повече. Те са в основата на всичко. Не можете да хвърлите в гроба 10 милиона жизнени момци и мъже, без това да покрусни морала на следващото поколение. Младежта е много претоварена днес. Това е мрачна перспектива.

Но благодаря на Бога, че виждам красотата на неговия свят и величието на живота. Това, което става днес в света, е залог за голям поврат. Цяла Европа е болна, но тя не е на умирање. Но и цяла Азия е в кипеж. Така е в Индия, същото е и в Китай.

Техните многомилionни жители търсят пътя към нов живот. Същото е в Южна Америка. Това не е болест. Това са родилни мъки.

Животът започва с борбата между живота и смъртта. В мъки се ражда човек. Ето, нов свят се ражда.

Стари народи се възраждат, но сега се раждат и нови нации. Ние чувстваме, че навсякъде избликва нов живот. Едно от обещанията на Библията е следното: „Ето правя всичко ново“. Светът се пресъздава. Христос иска Той да се пресъздаде.

В каква форма трябва да пресъздаде Той? Нима както досега – в материализъм, милитаризъм, лично и национално себелюбие? Не! Трябва ни идеализъм, братство, международно разбирателство. Светът е пластичен. Той трябва да се формира.

Когато посетих за първи път Китай, той приличаше на херметически затворена кутия. Нищо не можеше да проникне в нея. А сега врати и прозорци са широко разтворени – няма вече китайски стени и всички небесни ветрове духат вътре.

Да, нов свят се ражда, идва ново време. Днес народите са общо взето по-смирени и по-усърдно търсят пътя напред. Те са смутени и чистосърдечно питат: „Как така загубихме пътя? Кой е изходът?“. Но ние ще намерим добрия изход, ако имаме добри водачи.

Народите очакват нещо ново. Старото е отминало. То не ги задоволява. Светът е много разочарован. Хората имат очаквания.

Бог е изпратил Христовата църква с нейните подразделения, младежки и студентски дружества – всички носители на Неговия дух, за да строят един нов свят. Защо имам толкова надежди? Защото Христос поставя безпогрешни начала. Те ще променят света.

Всяка личност, всеки народ, дори и най-малкият, има своята велика стойност да е незаменима ценност и да има право на живот и развитие.

Един принцип гласи: „Да правим на другите това, което искаме да правят на нас“. Това би направило светът неузнаваем.

Друг принцип призовава: „Покаяние и прощение – за всички личности и народи“. Това го няма в никоя религия, никое учение, няма го в безверието – забрава на миналите злини, поглед с вяра и надежда в бъдещето.

Най-революционната заповед от Исус на кръста: „Обичайте враговете си“. Тя е ясна като слънцето. Тя би изпълнила света с благоденствие.

Помислете, ако тия принципи се осъществят, какво би станало?

Царството на Христа не включва в себе си само хората, но и политиката, и финансите, и търговията, и работничеството, и индустрията – преса, училище, университети, всичко и всички.

Христос е цар на всичко или нищо. Това са безпогрешни начала. Това е Исус Христос.

Ислямът иска смърт за друговерците. Христос иска да им даде нов живот.

Будизмът разделя хората на кasti дотолкова, че сянката, която пада върху някого от друга каста го осквернява. Христос насажда братство.

Конфуцианството създава култ от миналото и сковава човешкия дух. Христос отправя погледа ни напред към съвършенство.

Само Той има думи за мир и живот. Той дава и дух за това. Христос издига всеки народ, който го следва, и кани всички народи към побратимяване.

Обръщам се към всички младежки дружества на вашата столица, които ме посрещнаха. Да тласнем напред чувствата на братство между народите чрез всеобщо опознаване, всеобщо разбиране, чрез всеобщо побратимяване.

Граф Цинцендорф – водачът на Моравските братя – се молел: „Боже, помогни ми да вляза в положението на всеки човек, за да му помогна“. Нека ние да се молим: „Желая да вляза в положението на всеки народ, за да му помогна“. Трябва ни воля за мир между народите.

Христос казва: „Блажени миротворците“. Болшинството поставят ударението на думата „мир“, но това е пожелание. Трябва да поставяме ударението на „миротворците“ – трябва ни дела.

Ние трябва да станем подобни на Христос. Това е трудно. Да, не се нуждаем от малки дела. Той сам отиде на Голгота. Христовият път е труден, но сигурен.

Трябва ни широка сърдечна, хуманитарна, възпитателна система. Необходимо е да се борим за дял във възпитанието. Светът няма да се оправи от само себе си, магически. За да постигне нови плодове, е нужен нов по-добър свят, нужна е работа на хора с добри сърца.

Вярвам в бъдещето на Обществото на народите. Но добрините, които очакваме, няма да дойдат чрез договори и разпоредби. Трябва промяна в душите, трябва нови поколения с нов дух, с нови амбиции, с нови идеали.

Когато политиците и дипломатите изчерпят своите средства на преговори, хитрости и заплашвания, те вдигат ръце и казват: „Не можем повече“ и войната започва.

Трябва ни възраждане. „Да дойде твоето царство“. Трябва новото поколение да се привлече към Христос. Когато ме срещнахте на гарата, ви казах:

„Това е най-великото поколение. То има голяма задача. Трябва му много сила. Младежта е недоволна от миналото. Тя критикува, изучава, търси. Младите са крайни. Христос беше краен, затова отиде на кръста.

Новото поколение е идеалистично. То вижда новото, от което се нуждае този свят.

Не може да останем там, където сме. Трябва да се борим. Война против пороците, война против неправдите, война против насилието, война против войната. Това иска новото поколение.

Да поставим пред очите на младежта живия Христос. Той ни трябва. Това е нашата надежда. Ако през тези два-три дни не съм могъл да представя и поясня тази необходимост, напразно съм идвал тук.

Няма по-важно нещо от това да не отклоним погледа си от Христа.

Синът ми реши да отиде и работи в Индия за разпространение на Христовото учение. Преди да тръгне, той ме попита: „Но имаме ли такова християнство, което си струва да се носи в Индия?“

„О, сине, какво е нашето християнство? Ние имаме съвършения Христос. Той е достатъчен. Той дава това, което трябва на нас и на всеки народ. Той може да задоволи всички нужди, да разреши всички проблеми, във всички епохи, във всички народи. Иди, Христос ще извърши своето“.

В Христос има свръхчовешка сила. Той е цар на царете и господар на господарите. Той дава сили, дава ни живот, изобилен, щедър.

Благодаря за вниманието! Може би ние няма да се срещнем повече, макар че желая пак да се видим. Нека да бъдем единни в молитвите си

Глава 4

Насърчения към християнската младеж

Шърууд Еди в София през 1912 г.

След блестящите конференции на д-р Джон Мот през миналата година сега имаме радостта да чуем неговия помощник Шърууд Еди, пътуващ секретар на Световната християнска студентска федерация. През месец януари по време на свое пътуване до Китай, той е бил в Русия. В Петербург е говорител на няколко конференции, между които:

„Какво мислите за Христа?“

„Как да направим смислен живота си?“

„Как да изработим християнски характер?“

На тях са присъствали доста професори и свещеници, а на някои и самият архиепископ. Според сведенията това е дало тласъка на делото.

През Одеса Еди е посетил Цариград и Атина, където е държал ред конференции за учащата се младеж. Особено възхитителни са конференциите в Атина.

В Духовната семинария са присъствали мнозина професори и епископът, който го е благословил. Нейно Величество Кралицата го е приела на аудиенция.

Г-н Еди проведе конференция в събота вечер в 45-та аудитория на Софийския университет на тема: „Наука и религия“.

Аудиторията беше изпълнена преимуществено от студенти.

Проф. д-р Нойков с няколко думи представи г-н Еди на слушателите. Докато миналата година при д-р Мот доминираше някаква воля, твърда и побеждаваща, а сега пред нас е една воля, която излага, представя доводи и ви кара да мислите, и иска само едно от вас – да направите своя избор!

Студентите имат сериозни трудности в разбирането на вярата и безверието. В това изследване можем да приложим метода, който ни остави XIX век, като най-подходящ - индуктивния метод.

И така, г-н Шърруд Еди говори на тема:

„Наука и религия“.

1. Наблюдаване на фактите и явленията
2. Сформиране на най-подходящата система за наблюденията и събраните факти според техния вътрешен смисъл
3. Опитване на фактите, за да не сме ги схванали погрешно.
4. Достатъчна независимост на духа, за да поправим и допълним наблюденията си с готовност, да ги проверим с наблюденията на други лица.
5. Способност чрез задълбочаване в същността на отделните факти да стигнем до правилни заключения. Това е основата на днешната наука.

Да предположим, че няма нищо друго освен материя. Тогава как тази материя оживя, как и чрез какво тя бе сложена в такова планомерно движение, щото да има вселена и живот в нея. А щом има планомерност, трябва да има и разум.

Този разум е впрочем вън от материята и това положително ни води към заключението за съществуването на Бога.

Безпристрастното наблюдение на природата и вселената, на всички научни правила, на индуктивния метод неминуемо доказват, че вън от материята има жизнена, творческа сила, има разум, има Бог.

Същото може да се докаже и по чисто логичен начин:

Факт е, че ние съществуваме. „Мисля, следователно съществувам“ – гласи класическото определение на Декарт (Cogito, ergo sum).

Тези думи бележат повратна точка в историята на мисълта. Значението на тази фраза не представлява нищо повече и нищо по-малко от началото на рационализма и съвременната философия.

Всичко не свидетелства ли, че има една воля, един разум – върховен и недосегаем, който е създал живота?

2. Като съществуваме, ние имаме знание за доброто и злото. Откъде идва това?

3. В нас има съвест, която ни води не толкова в отношенията ни с природата, колкото в отношенията ни с подобните ни. А какво е това съвест? Съществува ли тя? Това факт ли е?

4. Факт и то много лесен и за наблюдение, и за проверка. Който постоянно в търсене на правото, който му се подчинява, който слуша и развива съвестта си, който развива тия вътрешни сили, стига до Бога.

5. Факт е, че има религия. И чрез индуктивния метод изследваме и узнаваме кои факти са действителни и кои не. И така чрез този строго научен метод узнаваме кои религии са фалшиви.

В Библията е казано: „По плодовете им ще ги познаете“. Всеки може лично да изпитва, да изследва, да проверява и чрез придобитите факти и заключения да върви напред. Така той неминуемо стига до Бога.

Факт е още, че ония, които са стигнали дотам и се вдъхновяват от Него, се умножават, вършат дела, които свидетелстват. А всичко това се вижда, наблюдава, изпитва, опитва.

Опитайте. Отправлям апел до вас: „Опитайте вие лично“.

Но както за откриването на законите за видимия свят има условия за изпълнение (това е индуктивният метод), така, за да видим Бога, има условия. Кой може да види Бога?

„Блажени чистосърдечните, защото те ще видят Бога“, каза Исус.

Необходима е нравствена чистота. Напразни са усилията ни без това. Върши доброто и ще вървиш към съвършенство. Себелюбието засенчва всички светлини. Наблягам на нуждата от личен опит. Защото Бог не е това, което някой ни казва, но това, което е всъщност лично за нас.

„За кого мислите, че съм?, пита Исус. Вие лично елате, узнайте кой съм.“ Хиляди студенти от всички страни са направили тоя опит и са стигнали до логичното откритие. Там са намерили мир, вяра, радост и живот.

Конференцията завърши с бурни ръкопляскания. Радостно и възхитително беше да се гледа как студентската младеж ръкопляскаше, как аплодираше този говорител.

На следния ден – неделя от 10 часа сутринта г-н Еди изнесе своята втора беседа в Модерния театър:

„Значението на живота“.

„Като минавах през Русия, най-често ми се задаваше този въпрос: „Какво е значението на живота“. Това е обширен и съдбоносен въпрос. Самият факт, че живеем, че страдаме, показва, че животът има значение, има смисъл. Има разни учения и разни системи, които могат да се приведат в отговор.

Като почнем с Демокрит, който още в антични времена задаваше този въпрос, и свършим с немските философи Лудвиг Бюхнер и Георг Хегел. Обаче верен ще е този отговор, който задоволява ума, сърцето, съвестта и волята.

Едно от главните схващания е материалистическото. То твърди, че ние не сме нищо друго, освен движещ се труп, който утре ще падне, изгние, ще се изгуби. Ако ми кажат, че утре ще умра като кучето, това задоволява ли ума ми, съвестта ми, аспирациите ми към доброто и правото? Такъв възглед закрепва ли, или погубва живота?

Песимизъм, който твърди, че нищо не може да е добро и правилно, логически води до печални последствия. Той е отрицание на разума и на живота. Шопенхауер, чието име не може да не се спомене, когато говорим за песимизма, беше станал нетърпим като философ – никого не обичаше, на никого не се доверяваше. Песимизмът немее пред страданието. Той не може да задоволи нито ума, нито съвестта, нито жаждата на човека за живот.

Прагматизмът. Учението, което твърди, че истинно е само това, което е добро и възприема само онова, което ни задоволява, макар частично, но често ни оставя пред неясния хоризонт на бъдещето.

Богатството. То не носи щастие, а проклетия. Щастието не е лично, а солидарно. Най-възвишеното, което личностите и народите притежават идва от труда, от духа, не от богатството.

Удоволствието. Желанието е дълго, но удоволствието е кратко. То задоволява за миг, после очакваме да се пробуди пак. То води към злощастие. Не задоволява нито разума, нито съвестта и води към песимизъм, а оттам до смъртта има само една крачка.

Сила и власт. Задоволяват ли нуждата на човека? Вижте Наполеон, човека, който със своето обаяние водеше полковете към победа. Умря, като повтаряше думите на Юлиан Отстъпник: „Ти победи, Галелиянино“.

Знанието, което по-видимо и задоволява ума, сърцето и съвестта. Соломон не беше доволен, Шопенхауер също.

А животът е факт. Той иска от нас да знаем защо живеем. Аристотел е казал: „Знае значението на живота само този, който има велики цели“.

А най-великата цел е тази – да служи на Бога и на хората чрез изпълнение на правото, на доброто чрез любовта, да служиш не на личности, а на човечеството, не да вземаш, а да даваш.

Това е учението на Христос. Той каза, че животът не е в имането, в знанието, но в служението – „Дойдох да послужа“.

„Имай амбиция да работиш, да служиш, имай амбиция да градиш характера си“. Така Павел съветваше солунските и римските християни. Той беше силен човек.

Корабът ще пропадне без компас. Животът ще загине без цел. Потърси я, намери я, служи ѝ. Целта не е богатството, не е в удоволствието, в силата, във властта – човек веднага щом я стигне, става роб и сам тиранизиран, тиранизира и другите.

Животът и целта му са в Бога – в служението. Той прати Сина си да служи. Едно нещо може да ни отклони от целта – грехът.

Какъв е признакът на истинския живот? Радост и мир.

Грехът се заражда в мисълта, изразява се в делата, обхваща характера, обуславя бъдещето. Затова изгони го от ума си, от въображението си, не го допускай в постъпките си.

Предай всичко на Него: умът си, сърцето си, волята си. Не се бой! Той няма да злоупотреби с тях. Грехът прави човека роб, Христос му дава свобода.

Христос дава сила, но затова е потребно следното:

1. Дисциплинирай тялото си! Не оставай в него никаква поквара!

2. Дисциплинирай въображението си, съвестта си! Имай будна съвест!
3. Дисциплинирай волята си, за да знае да слуша и да противостои!

В понеделник от 18 ч. в 45-та аудитория г-н Еди проведе последната си конференция на тема:

„Какво мислите за Христос?“

Много хора мислят за Христос повърхностно. Те седят далеч от Него, от Неговото учение. Те седят и мислят за Него, без да го познават, без да са опитали учението Му.

Изучете учението Му, за да бъдате верни мислите ви за Него. Ние съдим Неговото учение и намираме, че когато вземем да го съдим, Той съди нас. Ние отваряме Проповедта на планината и намираме: „Блажени ниците духом, защото е тяхно Божието Царство“.

Какви са нашите лични и социални отношения към блаженствата? Четем: „Блажени чистосърдечните, защото те ще видят Бога“. Чистосърдечни ли сме? Четем: „Блажени миротворците, защото те ще се нарекат Божи синове“. Миротворци ли сме? Какво учение имаше Той?

Исус Христос учеше 5 неща:

1. За Божието единство. Той не учеше материализъм, не учеше пантеизъм или нещо подобно. Той установи Божието единство.

2. Учеше за братство на човечеството. Той отмахна границите между народите и кастите. Всички са създания на един Бог, всички са чада на един Отец.

3. За Божието царство, което обхваща всички хора и което изключва социалната неправда. Неговото учение е най-съвършеното учение за социална правда.

4. Съвършени нравствени начала. Човек трябва да бъде чист. Има ли някой да възрази против това? Струва ли си някой да бъде чист?

5. Моралната сила на любовта – за личното себепожертвование на човека, за правдата и за служене на Бога и ближния.

Мислите ли за Неговото учение като последно, защото цели 19 века не са го постигнали, нито са го опровергали.

Има ли друго учение, което е устояло на такива нападки и борби, както Христовото учение?

Но какъв беше характерът на Христос? Чуйте свидетелство на неговите приятели и неприятели:

„Никога не е говорил човек като него“. Той говори като един, който има власт. Не беше само мъдър, но и силен. Никой не го е достигнал по сила и мъдрост, а се стичали на тълпи да слушат божественото му слово. Природата му се подчинява.

И днес Той продължава да е сила за ония, които Го слушат. И днес Той движи хиляди към правдата и любовта, и днес Той възкресява мъртвите хора и народи от греховете и заблудите им.

Гледайте на Него, не на християните – те са горди, а Той никога не отхвърли. Той насърчи грешните и ги благослови, като им показа пътя на светостта и съвършенството. Прие отхвърлените и осквернените и ги очисти. Беше благ към всички: към тия, които Го обичат, и към тия, които Го мразят.

Вижете го с трънен венец колко е тих, колко е благ, с какво съчувствие и съжаление гледа към тези, които Го измъчваха. Той и днес е благ и проявява съчувствие към всички, които Го ненавиждат, които Го разпъват чрез греха и угнетението на слабите си братя, и Той ги кани всички при себе си: „Елате при мене всички, които се трудите и сте обременени, и аз ще ви облекча“.

Той беше свят и съвършен. Какво Той казваше за себе си че е?

Че е дошъл да изяви Бога на хората, че е син Божи – „Аз и Отец едно сме. Който е видял мене, видял е и Отца“.

Той е Христос – исторически обещаният Спасител на света, хляба на живота. Искате ли да знаете това?

Идете при него. Той може да ви задоволи. Той може да изпълни празнотата във вашите умове и сърца. „Аз съм дошъл да ви свидетелствам за това“.

Ние сме слаби – Той дава сила; ние сме в съмнение – Той дава мъдрост; ние сме в тъмнина – Той дава светлина. Той претендира за особени отношения към Бога и човека. Това може да е вярно или невярно. Учението и характерът му подкрепят неговите претенции.

Той дойде за нас, Той ви обича, Той ви кани към сила и съвършенство, опитайте Го. Аз съм Го опитал, опитайте го и вие. Опитайте Го чрез индуктивния способ: подложете се под влиянието на Неговото учение за определено време, за шест месеца.

Вижете и историческите резултати на живота и учението му. Какви неща извърши Той?

1. Освободи роба. Счупи веригите, с които беше окована голяма част от човечеството в това време.

2. Той издигна децата. Преди Него бащите можеха да разполагат с живота на децата си. Той благослови малките деца и ги освети.

3. Издигна жената, която бе третирана малко по-добре от робите и животните в езическите страни по времето на Христа. Той я постави наравно с мъжа, с човека.

4. Той учи на медицина, изцери болните, недъгавите, създаде болници.

5. Христос даде надежда на грешните, безнадеждните. Всеки може да се облекне на Него, дори този, който е изгубил надежда в себе си.

Младежо, чувствуваш ли тежестта на греховете си, изпаднал ли си в безнадеждност?

Облегни се на Христос, дай му място в сърцето си, в живота си, опитай силата му. Той е силен да те спаси. Аз съм виждал много младежи, които нямаха надежда, но днес те могат да свидетелстват какво Христос е направил за тях. Аз мога да потвърдя това.

6. Той носи просвещение. Християнската религия, където стъпи, отваря училища, гимназии и университети. Божествената книга е преведена на 500 езика.

Сандвичевите острови преди десетина години бяха населени с човекоядци. Днес там съществува един просветен народ. Кой направи това? Исус Христос!

Аз не се чудя, че Той е правил чудеса, като виждам какво Той прави сега. Доказва силата си всекиму. Опитайте и ще видите, че Бог е благ.

Три неща Христос дава на тия, които го опитват:

– Миналото, което Той прощава и забравя – „Няма да помня греховете“.

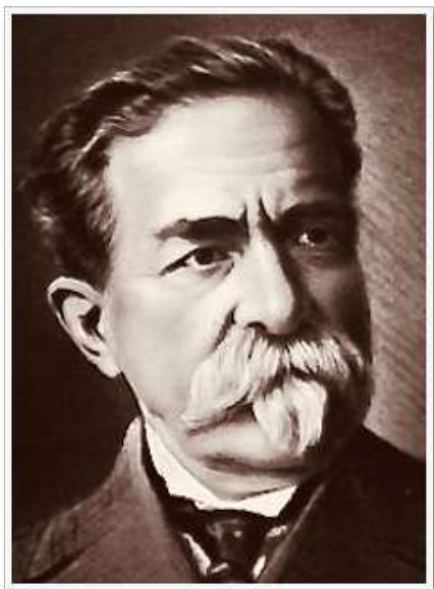
– Настоящето. За него Той дава сила, благодат, да надвиете слабостите си, да владеете над страстите си, да се издигнете морално, да дишате чистата свята атмосфера на чистата любов, себепожертвувателност за Бога и човека, да се бори за социална правда.

– Бъдещето. За него Той ни дава надежда за морално съществуване, живот след гроба.

(„Младежки весник“, април 1912 г.).

Глава 5

Стоян Михайловски към българската младеж

Стоян Михайловски

Стоян Михайловски е виден български писател и общественик. Роден през 1856 г. в гр. Елена, произхожда от буден възрожденски род – племенник на митрополит Иларион Макариополски, баща му Никола Михайловски сътрудничи в езиковата обработка на Цариградската Библия от 1871 г.

Завършил Френския лицей в Цариград. Учи право във Франция. Автор на химна „Върви, народе възродени“, на стихосбирката „Бог“, която е с библейска тематика. Буден критик, издава „Книга на оскърбените и онеправданите“. Като писател е изразител на недоволството от политическия живот.

Нашият именит поет и сатирик Стоян Михайловски винаги се отзовава на поканата на младежта и изнесе една чудесна сказка пред членовете на Студентското християнско дружество на 20 ноември 1911 г. на тема:

„Как трябва да почва всяко християнско апостолство между младежта и народните маси“, в която старият идеалист ветеран излагаше с такава прямота своето кредо.

„Преди да отговорим на тоя въпрос, нам е нужно да се справим с духовното състояние на нашия народ изобщо и неговата интелигенция в частност. Кой са техните характерни черти?

Липса на религиозно възпитание. Българският народ дълго е изнемогвал под фанариотското иго.

Фанариотското духовенство влагаше етническа идея в своята дейност. То не вършеше християнска, а политическа работа: да обърне племето ни и го отведе в елинското езеро.

То имаше политическо знаме и който не се покланяше на това знаме, навличаше си гръмотевицата на всемогъщия тогава Фенер (седалището на гръцкия патриарх), който мразеше всичко българско.

И българите, които прекараха едно толкова вековно иго в църковни одежди, изгубиха вяра в животворната мощ на християнството.

За тях то беше станало една суха формалност, безжизнена мъртва идея, която не разкрива, а тормози бъднината на българското племе. По тия причини християнството у нас не даде плодовете, на които се радват други нации.

Освободени от фанариотското духовенство, ние се сдобихме с наше национално. Аз съм от тия, които вярват, че българското духовенство е дало бляскави доказателства на себежертва: Паисий, Софроний, Макариополски и др.

Нашето духовенство общува, живее с националната душевност. Но след Освобождението ни се повториха грешките на фанариотите. Някои среди помислиха, че духовенството изпълнява по-добре мисията си, като има за цел да работи за българското национално дело.

Не, това е заблуда. Неговата най-важна работа е да християнства по образа на Богочовека. Може би ще се разбере един ден от нашите обществени дейци, че духовенството има друга работа, а не националната идея, че то даже ще служи най-добре, ако върши предано своето чисто християнско служение.

Заблуда и грешка е, където духовенството заради националната идея и интереси е небрежно към християнския си дълг. Трябва ежедневно да се сеят добродетели на братство и солидарност, на себеотрицание и любов, да се християнства и жалко е, че една малка част от българското духовенство не разбра тия истини.

Липсват трайни традиции в българското семейство. Ние нямаме майки, които да схващат своята широка социална роля вътре в дома. Жената трябва там, при домашното огнище да възпитава гражданина. Всички добродетели са солидарни, т.е. не виреят една без друга.

Лош баща, лош син, лош брат не може да бъде добър гражданин. А майката – тя може да създаде добър син, добър брат, дори ако щете и добър баща. А жалко е и бих се радвал да бях опроверган в това, жалко е, че голяма рядкост при нас са такива майки.

В тоя ред на идеи, които документират моралното състояние, ще спомена ходенето в странство от нашата младеж. Тя отива там да търси позитивния бял хляб, хляба на науката. И моми и момци, откъснати от бащината и майчина грижа, оставени на своите инстинкти, под хищническото на хора, ниски и паднали, пропадат и гинат. Видях аз сам в Лозана българи, на които не дават квартири, щом споменат народността си.

Сам видях в Женева българи и българки, които в страшна разпуснатост живеят всред една атмосфера на гнусота и поквара.

И ето тия младежи един ден идват в България, това са учители, съдии, лекари, които носят морална интоксикация.

Така народът се отчужди от интелигенцията си и могат да се посочат потресни примери за това. Програмата на нашите училища. От 33 г. насам се говори само за знания, но не и за възпитание. Има хора, които съзнателно изгониха възпитанието от училищата. Каравелов (Петко) заяви веднъж в парламента, че възпитанието не било работа на държавата. Тя трябвало да даде на детето само знание, за да изкарва прехраната си.

А Шишманов се провикваше: „Мамите се, господа, ако вярвате, че възпитанието като система може да пресъздаде човека, то не е нищо и напразни са усилията му“. Не, възпитанието не е празна реч, то е една сила за добро, защото човек като разумно същество разбира, усвоява и може да се подобрява.

Човек е, както казват французите „същество, което може да се усъвършенства в добротворство и любов“. На това ни учи и историята. „Историята на цивилизацията е история за моралното усъвършенстване“, казва Гизо (Пиер Гийом Гизо – френски политик и историк – *бел. ред.*)

Съдбоносна грешка е, че въпросът за пресъздаване на българската национална душа се изоставя на втори план. Трябваше паралелно със знанието да се сее възпитание.

Българският народ излезе от турското потисничество с голяма нужда от морална и психическа обнова. И това трябва да е първата, главна грижа на държавата.

Той като дълговечен роб имаше тия два дълбоки недъга, които Херберг Спенсер (английски философ от викторианската епоха – *бел. ред.*), посочва като отличителни черти на робските общества: двуличие и хищничество. Робът, който е слаб и безправен, е прикрит, лицемерен, потаен и лаком, грабител и егоист.

Първият въпрос след политическото ни освобождение трябваше да е въпросът за моралното ни освобождение и възраждане. Само то може да ни даде и обезпечи истинска свобода. Въпросът за възраждане на вярата и българския дух, нов българин, нов гражданин, нов човек ни трябва нам.

Нашата държава е атеистическа и това мога да докажа с изобилни примери, с които са пълни моите записки и мемоари.

Ето ви народни четения, устройвани от учителски групировки, в които се учи за всичко друго, но не и за вяра в Твореца, за добродетели и добротворство.

Ето ви книжовното дружество, нашата Академия на науките, която е тъй сервилна, тъй боязлива, която мисли, че се е еманципирала от предразсъдъци и която кани членовете си на заседание в неделя от 9 часа сутринта, за да разисква върху нейния бюджет. Маса други факти очертават нашата държава като атеистична.

Нашата интелигенция се е отчуждила от народа. Ето ви една интелигентна група, учителската, която вдига шум, която заплашва, чийто глас се чува не защото е силна, но защото няма силно правителство. Тая отчужденост е пагубна и за народа, и за самата интелигенция. За народа, защото го лишава от неговите естествени водители. За интелигенцията, защото тя живее празен живот.

Е, когато става дума за морал, казват ни, че има извънрелигиозен морал, позитивен морал, научен морал. Това са само думи, господа. Морал извън религията няма. Всеки морал идва от Бога. Всеки морал, който не изхожда от вяра, е псевдоморал на идеи, на определени действия.

Ако всеки от нас има свой морал, то всъщност никой няма никакъв морал. Дори любовта, диктувана от подобна етика, е себелюбие, а не е морал. Истинският морал – това е да живеем за другите.

Моралът на интереса, това е моралът на щастието, докато моралът на религията е моралът на доброто. Моралът на интереса търси доброто в щастието, а моралът на религията – щастието в доброто.

Морал, какъв по-възвишен морал от тоя – да се отдадеш всецяло на другите, да се раздадеш, за да служиш на Бога в лицето на всичко, което е страдащо, отчуждено, пропаднало..., „да станем помощници, съработници на Бога...“ (*1 Кор.3:9. – бел. ред.*)

Хората на този позитивен, извънрелигиозен морал казват: „Няма друг освен него“. Но не се ли мамят тия хора, които искат сами да си измислят принципи на живот, на ръководство? Кое човешко дело е вечно, коя човешка доктрина не е събаряна?

Независимият морал е измислен, скроен, нагласен морал, хитроумно нищожество. Всичко, което човек измисля и се променя, е относително. Аз ви питам кой ще основе живота си, дългогодишните си усилия за добродетелен и добротворен живот на преходни неща, преходни принципи? Нам трябва вечен морал, морал, който идва отгоре.

Извън религиозния, моралът е още научен. Но какво нещо е науката? Тя е сбор от знания, които обясняват дадени факти и явленията в природата. Тя ни обяснява как са станали те, но не може да ни обясни защо са станали.

Науката, но каква база, какъв принцип на живот може да ни даде тя, когато това, което е наука днес, след двадесет години вече не е, това е върволица от хипотези. В нея всичко е относително. След двадесет години науката вече не е същата, тя променя образа си.

Научният морал не създава задължителни императивни връзки между хората, а само изостря желанието за търсене на своето, личното си право. И днес ние имаме странния образ на културния, образования, учения човек, който е без морал. Криминалната статистика ни показва, че най-страшните и най-ниско падналите престъпления са именно от безнравствените учени.

Човечеството без истински морал стига дотам да се превърне в общество от двуноги вълци и тогава, както казват римляните „*Homini lupus est* – човек за човека е вълк“.

Къде има лек за всичко това? Как да реагираме против това? Няма съмнение – чрез християнството, само чрез истини на Евангелието. Да сеем тия святи истини, да ги пръскаме ежедневно в грубите души на днешните самозвани ревниви публични защитници и поборници.

Доктрината на Спасителя е толкова свята, тя е нещо толкова възвишено, толкова непонятно за нашата груба нечиста среда, че тя мъчно може да я осмисли.

Знам това от личен опит. Възвишеният морал на себеотрицание, на любов, на служба, беззаветно предана служба на другите е много висок за нашата интелигенция, много недостъпен, за да може тя чрез един полет на духа да го схване и да живее за него.

Истини..., святи истини, но първо трябва да се пречистим. Тук аз идвам до същността на моя предмет. Как да се действа против безверието?

Кое първо?

Трябва да вървим според естествената религия: първо вяра в Бога, в задгробния живот. Нека вселяваме принципа на Върховния Творец, нека развиваме религиозното чувство. Трябва да се покаже първом силата на Създателя и тогава плодовете на вярата, себеотрицанието, служба, любов сами по себе си ще дойдат.

Сей семето на вярата във Върховния Творец, вяра във вечността на живота, това е пътят на Спасителя!

Покажете, че тоя свят, че тая Вселена с хилядите и милиарди планети, звезди и слънца са една разумна постройка. Спомнете си за скептика Араго (френски физик, математик, астроном – *бел.ред.*), който след тридесетгодишно изучаване на Вселената, казва, че телата в небесния мир показват висша координация, съвършен ред, който не може да е дело на случайността, но само творба на един разум, съвършен, вековечен.

Покажете на тоя свят, че от нищо, само нищо става, че човек тъй чудно създаден, не е резултат на сляпата случайност, че слепият случай ражда само хаос, а хармонията, редът, планомерността, тъй съвършена във Вселената, са плод на Вечния разум.

Покажете, че нищо хубаво и хармонично не става само по себе си, а чрез някоя воля, мъдра и разумна, че „Илиада“ и „Одисея“ не са случайни съчетания на букви и думи, че зад часовника има часовникар, зад тези творби стои Омир и зад Всемира – Върховния Творец.

Кажете думите на знаменития астроном, бащата на астрономията Кеплер: „Моето постоянно желание е да виждам в себе си Бога, когото виждам във Вселената“.

Също така говорите за безсмъртието на душата. Нищо в природата не се губи, това е физическият закон, нито един атом не изчезва. Той се трансформира, преобразява, за да излезе пак, но не загива.

А как тогава, по силата на каква логика, на каква наука, това, което е вътре в нас, това, което мисли, чувства, действа, това, което несъмнено съществува – нашият дух, как така да изчезва?

Не, това не може да бъде. Нима тялото, като се разстройва, като умира, неговата материя не изчезва, а само се трансформира, а духът, който е бил в него, изчезва съвършено?

О, не сте ли забелязали как у някои хора, в които има растящ дух, как с течение на годините тялото отпада, чезне, а душата се развива, духът е бодър, свеж, мощен, свидетелства за своята жизненост, как тялото, което е временно, отива в една посока, а духът, който е вечен, отива нагоре, при своя първоизточник, своя Създател?

Вселената е плод и резултат на разум и любов, животът е вечен елемент. Разпадайки се, тялото не може да повлече със себе си душата.

Вечното в нас не може да загине с временното!“.

Именитият наш народен поет и философ Стоян Михайловски винаги се е отнасял благосклонно към нашите инициативи и беше включен в програмата на втория събор в София на Младежката християнска организация на 3 август 1912 г.

Беседата се проведе вечерта от 20 ч. до 23 ч. при голямо слушателство. Той беше често прекъсван с одобрителни аплодисменти. Благодарение на стенографските бележки сказката е предадена в резюме и поместена в „Младежки вестник“ в броя от 5 август 1912 г.

Глава 6

Младежкото християнско движение в Европа след Първата световна война

Европейският конгрес на Младежките християнски дружества се проведе от 30 май до 10 юни 1923 г. в гр. Пьорчах, Австрия. Имаше повече от 900 делегати и гости от 53 различни страни, дошли с цел да разменят мисли и да намерят най-ефикасни методи за работа между младежите на възраст от 12 до 18 години.

Защо само за тази възраст? Считайки, че днешното поколение се намира при една окончателно компрометирана политическа и социална обстановка, за да бъде от най-голяма полза за човечеството, момчетата от 12 до 18 години са точно тази група, с която, ако правилно и внимателно се работи, ще бъде фактор за едно бързо и коренно подобрене на живота в следвоенна Европа.

А присъствието на личности като д-р Джон Р. Мот, д-р Шъруд Еди от Америка, солунския митрополит, охридския епископ и др., както и добре подготвената програма, бяха залог за успешна работа. Съгласно с приготвената програма конгресът се занимава с четири дейности:

1. С проучване на условията, необходими за едно здраво християнско поколение, в този отдел се обърна особено внимание на духовното и физическото възпитание на младежта като основа на здраво съществуване. Намиране на правна основа, за да се осигури максимална защита за развитието на младежта. Грижа за нейното религиозно възпитание.

Какво трябва да се направи, за да може да се подбере най-подходяща за тях среда. Как да им се осигурят най-благоприятни условия за живот в дома. Какво трябва да се направи за развитието на младежа като гражданин и как да се развият неговите национални идеали. Какво е нужно, за да успее всеки млад човек да съгласува правилно идеалите за своята родина с тези на другите народи с оглед реализиране на международно братство.

2. Конгресът работи на няколко езикови групи: английска, немска, френска, скандинавска и славянска. В тези групи делегатите биваха запознати с работата на Младежките християнски дружества.

3. В така наречения отдел „Свободна трибуна“ се уредиха курсове, в които под ръководството на вещи секретари се обясниха нагледно разните методи на работа. Тук при по-малко групи се обясняваха похватите на работа между момчетата ученици и момчетата работници.

Разясни се подробно работата, целяща религиозното, умственото и физическото възпитание, както се даде и яснота за подготовка на момчета за социални служби и пр.

4. На игрищата при благоприятно време разните национални организации посочиха нагледно как се развива спортът. Една вечер зрителите бяха свидетели на едно импровизирано и приятно забавление, дадено в голямата аудитория, като разните номера бяха показани от представители на различните делегации. С това се целеше да се покаже нагледно как могат да се дават забавления на открито за момчета не само в спорт.

От общ характер бяха сказките от познатите делегати на конгреса като д-р Мот, д-р Шърууд Еди, проф. Бове и др.

Тук най-ясно личаха духът и целите, които бяха събрали този разнообразен свят – всички бяха хора, посветени на утвърждаване на християнските ценности на младежта. Още от първия момент всички много лесно се запознахме. Съвместният ни живот и размишления продължаваха 12 дена.

Особено важно значение се даваше на религиозния живот на делегатите по време на конференцията. Всички утринни и вечерни събрания бяха предшествани от една къса религиозна служба, състояща се от песен, молитва и няколко думи.

Тези служби се водеха от разни лица, между които солунският митрополит и сръбският епископ Николай. Първият произнесе специално за целта молитва на гръцки, която бе преведена на английски.

Като завърши службата си със свободна молитва, помоли конгресът да се изправи през време на молитвата. Освен тези служби имаше и редовни от 9:30 до 10:30, като всяка сутрин бе определено време за уединение и молитвено размишление, а вечер от 9:30 до 10:30 имаше групови молитвени събрания по квартирите.

По инициатива на нашата делегация се уреди молитвено събрание за православните делегации, на което присъстваха членове на руската, югославската, румънската, гръцката и българската делегация, както и приятели американци и англичани. Тези събрания се състояха от четене пасажи от Новия Завет, от молитви, установени от Православната църква, както и от свободни молитви. Всички, които участваха, правеха това на своя си език.

Трябва да спомена, че на първия неделен ден се отслужи църковна служба по православен образец от сръбския епископ Николай с участието на сръбски певци и молитва от сръбския митрополит; службата се извърши на църковнославянски език, а проповедта на руски като най-добре познат на всички.

От особено голямо значение бе едно неофициално събрание, на което бяха поканени по един или двама делегати. В дневния ред бе залегал въпросът: „Личното или общественото спасение трябва да бъде целта на Младежките християнски дружества?“. Факт е, че спасението на личността е основната цел на всякаква християнска дейност, но въпросът беше дали трябва да се задоволяваме с това и да останем индиферентни към огромните социални неправди, които пречат на християнството и които лишават обществото от „климатическите“ условия, нужни за едно здраво християнско общество.

Тук се изказаха ценни мисли в полза на едната и на другата страна. И се определиха ясно две течения: едното, застъпвано главно от скандинавските страни, пледиращо, че спасението на индивида е централната идея на християнския живот и че макар наш върховен дълг да е да работим и за обществото, не може да направим това, защото условията са такива днес, че ние не трябва да предприемем политическа акция, ако искаме да вършим широка социална работа и веднъж увлечени в политиката, нашият неутралитет се нарушава и ние се обръщаме в една политическа организация.

Другото становище се поддържаше от много по-голяма част на присъстващите, между които американци, англичани, швейцарци, чехи и някои други лица.

Това течение не оспорваше факта, че спасението на индивида е основната цел на нашите дружества. То обаче поддържаше мнението, че ако се задоволим със спасението на индивида и пренебрегнем огромната маса хора, страдащи от лоши условия, ние изпълняваме само половината от нашия християнски дълг. До едно конкретно заключение не се стигна. При все това от особен интерес беше да се чуе, че Младежките християнски дружества чрез своите най-добри водители разбират, че настоящият момент налага една по-широка и по-ефикасна борба срещу социалните злини, които правят живота на човека непоносим, да не кажем невъзможен.

Това схващане беше основната мисъл на почти всички сказки, които д-р Мот и д-р Еди държаха. Особено последният оратор неведнъж накара слушателите да ронят сълзи, когато описваше непоносимите икономически и социални условия, под които гине трудещата се младеж в страните на земното кълбо.

Но конгресът не бе само едно събрание на платонически пожелания. Тук се положиха основите на една по-здрава организация за бъдеща дейност. Реши се да се организира един секретариат от 6 души секретари, които да ръководят работата между младежите по целия свят.

Откри се подписка, за да се събере 480 000 швейцарски франка (около 9 6000 000 лева), необходими за издръжката на въпросните секретари за три години. За половин час се събра сумата от 300 000 швейцарски франка и много от делегациите изказаха желание след завършването в техните страни да работят за покриването на цялата сума.

Конгресът бе удобен случай българската делегация да завърже тесни и приятелски връзки с почти всички страни и особено с чехословашката, югославската и др. На чая, сервиран от нашата делегация, присъстваха представители от чехословашката, руската, югославската и румънската делегация, както и наши приятели американци и членове на Всемирния комитет (Гърците отсъстваха него ден от конгреса). Най-сърдечни и искрени пожелания се изказаха за приятелство между Балканските държави, което да тури край на сегашното пакостно положение и всички дадоха най-тържествени обещания. Дружествата в тези страни ще направят всички възможно за едно християнско разбирателство.

Д-р Ив. Панайотов

(Отпечатано в „Младежки вестник“ – юли 1923 г.)

Глава 7

Методистката църква в Съединените щати замолена за помощ от Православната църква в Русия

Методистката църква от САЩ е замолена от съветското правителство да помогне при реорганизацията на православната църква в Русия.

Списание „Християнски свят“ от месец април 1923 г. съобщава, че съгласно телеграма до „Чикаго Трибюн“ от Кливленд, съветското правителство е помолило Методистката епископална църква да избере една комисия, която да помогне при реорганизацията на Руската православна църква. Д-р Джон Т. Смит от Методисткия благотворителен борд обяви, че трима европейски методистки епископи ще заминат за Москва през април.

Разбираме, че съветското правителство гледа благосклонно на мисията на епископите (списание „Християнски свят“). Отначало се проектираше обиколката да стане през месец февруари, но после се отложи за месец април. Откакто свърши войната, американските Методистки църкви не са престанали да раздават помощи в Русия. При все, че работят задружно с Американския спомоществувателен борд, те си остават отделна организация, която снабдява с храна, дрехи и други необходиминости на населението в гладуващите места. Благодарение на благотворителната работа московските власти са поканили споменатите епископи на обща конференция.

Църквата и социалната революция

Реч на епископ Едгар Блейк през Всеруския църковен събор на 2 май 1923 г.

„Почтени отци и братя,

Благодат и мир да бъдат на вас от Бога Отца, от Господа Исуса Христа!

От името на всички епископи от Методистката епископална църква поздравявам ви, свещенослужители на Исуса Христа, чиито сме и комуто служим. В Негово име и чрез Неговата благодат ние сме едно. Синове сме на един баща. Има един Бог и Отец за всички, който е над всички и във всички. В него се движим и съществуваме и имаме обща синовност.

Епископ д-р Едгар Блейк

Ние сме служители на същия Господ и на същия Дух. Имаме една вяра, една надежда, едно кръщение.

Ние сме членове на същото тяло в Исуса Христа. Ако един човек страда, всички страдат. Ако единият е почтен, всички са блажени. В онова блажено единство, за което Исус се моли, последователите му навсякъде са членове на Божието семейство.

Преживяваме тъжни и тревожни дни. Цели институции са разклатени. Много идеи са променени. Много неща, които се считаха за свещени, днес се отхвърлят. За мнозина самата цивилизация е застрашена.

Тъмнина се носи над бездната както в примитивните времена. Песимизъм и отчаяние навред. И не малцина предсказват погром.

Нека да останем спокойни и без страх да гледаме към окончателния изход. Добрият Бог не е абдикирал. Всевишният е още на престола си. „Затова не ще се убоим, ако земята се поклати и планините се вдигнат, и се хвърлят в морето“.

Пролетта винаги идва след зимата и носи облаци и дъжд. Когато ледът започне да се топи, когато дърветата напъят и тревата пробие почвата, нов живот се ражда под повърхността и нова земя скоро ще се яви.

Революциите не са рожба на смъртта. Живот се подготвя в настоящия хаос. Молете се от този хаос да произлезе ново небе и нова земя, където човечеството да живее в щастие, благоденствие и мир.

Колко институции понастоящем са дълбоко разклатени като църквата? В доктрините ѝ се съмняват. В стойността на нейните форми и церемонии се съблазняват. И самата църква е заставена да отговаря за причините на своето съществуване.

Този дух на изследване е навред. Настроението днес е в полза на научния ум. Всички царства на науката се изследват. Нови факти им се откриват. Направени са нови открития, които противоречат на църковните учения и практики. Много древни вярвания и обичаи са подложени на изпит. Съмняващите се искат църквата да бъде основа на вярата, която поддържа.

Какво трябва да направи църквата? Ще затворим ли умовете си пред новите истини и ще анатемоса ли ония, които ги прогласяват. Безумие би

било. Не можем да спрем световния прогрес, като затворим умовете си. Църквата трябва да върви наравно с прогреса. Да търсим убежище в старите формули, би осъдило църквата на безплодие и упадък.

Когато Исус обеща Светия Дух на последователите си, той каза: „Когато дойде Духът на истината, ще ви научи на всяка истина“ (Лука 12:12).

Все повече и повече се налага църквата да оправдае своето съществуване, като се отдаде в служба на обществото. Премина денят на привилегированите институти, както и на привилегированите касти. В християнските общества няма място за такива, които харчат, а не печелят, които използват, а не творят и слагат товара си върху другите, а нищо свое не произвеждат.

Апостолският призив: „Който не работи, не трябва да яде“ ще стане някога обществен. Институти, които служат за украшение, не траят дълго. „Човешкият Син дойде не да му служат, но да послужи“ (Марк 10:45). И църквата е в света за тая цел – да служи.

Красивите катедрали не са достатъчни. Форми и церемонии, колкото мистични и хубави да са, не са достатъчни. Ако иска църквата да задоволи обществото, трябва да служи искрено и с цяло сърце, тя трябва да се посвети на дейности за премахване на невежеството, сиромашията и гнета. Тя трябва да предприеме поход против неправдата в света.

В борбата за свобода, светлина и всеобщо подобрене, Църквата не трябва да остане безучастен зрител. Дето види невежество и неправда, експлоатация и тирания, дето почувства, че нещо тежи на раменете на човечеството, църквата трябва да насочи своите сили и вземе живо участие в борбата, каквото и да стане, колкото и да коства.

Кривините трябва да се изправят, раните трябва да оздравеят, скръбта трябва да се утеши, страданията трябва да се облекчат. Това и много повече се очаква от Христовата църква. Да не се направи, би означавало да се изневери на Този, който трябва да проповядва благовестието на сиромасите, да прогласи свободата на затворените, да възвърне зрението на слепите, да освободи угнетените и да проповядва идването на Божието царство (Лука 7:22).

Русия е подложена на удивително големи социални експерименти. За първи път в човешката история едно политическо управление заявява, че се е посветило да служи на своя народ.

Това дело е исполинско, преголямо за човешкия ум и сила. Ако добрият Бог не се намеси и не помогне, не виждам как тоя опит може да излезе сполучлив.

Религията няма да умре. Тя е така дълбоко проникнала в човешката душа, че не е възможно да се изкорени. Може да измени формата си, но няма да умре. Докато човек е човек, докато има рани да се лекуват, грехове да се прощават, тежки човешки товари да се носят, непосилни за човешкия ум задачи да се разрешават, хората инстинктивно ще се обръщат за помощ към една сила, по-висша от себе си.

Учрежденията от всякакъв род ще преминат, но човешкият дух никога няма да престане да търси Бога. Върховната мисия на Христовата Църква е да поеме тези окървавени ръце, които сляпо налучкват пътя в тъмнината, и ги отведе при Бога.

В делото, което ви очаква, представителите на Методистката епископална църквата идват да помогнат. Нямаме користни цели. Не искаме нищо от вас. Когато чухме позива ви през моретата, ние се отзовахме с единственото желание да помогнем на Руската църква и руския народ. Ако можем с нещо да ви услужим, кажете ни. Кажете ни какво желаете от нас и доколкото колкото силите ни позволяват, ще го направим“. (*„Християнски свят“*, август 1923 г.)

Тази реч е историческа, толкова искрена и уместна в случая. Това е чисто християнският възглед, който не може да отиде срещу хуманизма и срещу всеки почин за подобрене на човешката съдба.

Революция в Руската църква

Важни рапорти и изявления относно настоящето развитие в Руската църква от Л. О. Хартман. („Християнски свят“, август 1923 г.)

„Неделя, 29 април 1923 г. е определен да стане една от най-важните дати в църковната история, защото в тоя ден 500 епископи, архиепископи, митрополити, монаси, свещеници и миряни на историческата Православна руска църква се събраха във великолепната катедрала на „Христос Спасител“ в Москва на първа сесия от Втория всеруски събор.

В обширните зали на тази величествена църква имаше буквално хиляди мъже, жени и деца, които с часове слушаха напевите на свещениците, кръстейки се понякога, а в храма, който представляваше трона на Бога в небето и гроба на Исус на земята, седяха архиепископите.

Големи знамена се развяваха от всяка галерия на певческия хор. Многочислени икони, пред които народът набожно се кланяше, стояха близо до светията и самият олтар със своя иконостас блестеше от скъпоценности и злато.

Докато службата продължаваше с внушителни молитви и неописуеми мелодични напеви, архиепископи и епископи, облечени в свещени багрени и златни одежди, изпълняваха с жезъл и кандилница старите обреди на църквата. Същевременно от кубетата долитаха дълбоките отзвучи на камбаните, прибавяйки своя религиозен звън на Богослужението към Всемогъщия Бог.

Програмата на първия ден беше главно религиозна, обаче неколцина говорители, между които Красницки, дякон на катедралата, и Петък – сибирския митрополит, отправиха речи към събора, наблюдайки особено върху кризата, която Руската църква среща и крайната нужда от реформи.

Първото делово заседание

Съборът се организира за работа следващата сряда следобяд (2 май 1923 г.) в църквата на бившата богословска православна академия веднага след богослужението. Делегатите започнаха своята работа и избраха митрополит Антоний за почетен председател, митрополит Петък – за действащ председател и протерей Новиков – за секретар на събора.

Епископ Блейк

Заседанието в сряда (на 2 май 1923 г.) се отличи с речта на епископ Едгар Блейк (предадена по-горе), един от тримата официални представители, назначени от епископския борд да присъстват на събора в отговор на поканата на Руската църква. На другите двама члена на епископската делегация – епископ Нюлсън и Баст, било невъзможно да присъстват на московското събрание заради промяната на датата.

Посрещането на говорителя беше сърдечно и искрено и щом секретарят Новиков прочете съобщението, изпратено от епископ Лутер Уилсън от името на епископския борд, 500 делегати станаха в чест на говорителя от Америка, а митрополит Петък го поздрави с духовната целувка. Епископ Блейк отправи тогава силна реч, разкриваща напредничавия му дух и ясно схващане на задълженията на Църквата към света в тези критични дни.

Той също целеше да открие на събраните делегати истинския интерес на Методистката епископална църква за благоденствието на руския народ и Светата православна църква.

Ако съдим по приема, отдаден на епископ Блейк при свършването на речта му, както от свещениците, така и от миряните, веднага стана ясно за всички присъстващи, че е създадено ново разбиране между Източното православие и Западното протестантство.

Действително времето беше назряло за подобни уверения, каквито епископ Блейк сподели, че православието, особено в Русия, представя много протестантски черти и остър контраст на строгия догматизъм, а приетата непогрешимост на Римокатолическата църква също помогна за възприемането на братската покана от Америка.

Една сериозна задача

*Продължение на репортажа на д-р Л. Хартман за списание
„Християнски свят“, м. август 1923 г.*

„Отдаде ни се необикновен случай в Москва да опознаем отблизо лицата на новото религиозно движение в Русия. Чухме някои от тях да водят служби в църквите си, видяхме ги на работните заседания, обсъждахме множество въпроси за очакванията на настоящите промени. Хранехме се заедно и ги опознахме почти като близки.

Една от най-сериозните задачи пред Събора беше подготвянето на нови свещенослужители. Понастоящем в Руската църква има 50 000 свещеници, ежегодно са нужни по 3 500 нови кандидати. Преди Революцията е имало 4 духовни богословски академии, 58 семинарии, 185 духовни училища. Със свалянето на царя всички училища са били затворени и днес единственият образователен църковен център е едно второстепенно училище в Петроград.

След речта на епископ Блейк, в която той изказа уверения в подкрепа на желанието да се подпомогне Руската църква, беше му предадено писмо от председателя на Събора с подписите на митрополитите Антонин и Петър и архиепископ Виденски, с което го молят за съвет и подкрепа при разрешението на трудностите в образованието и подготовката на свещениците.

Три от учените свещеници – професорите Добронравов, Богословски и Боярски, ни донесоха писмото в хотела и дълго разисквахме върху трудните въпроси. Много скоро беше подготвен отговор от Методистката църква, който се връчи на председателя на Събора.

Обещание за помощ за духовно образование

„Отци братя,

Приехме любезното Ви писмо от 4-ти май, предадено ни чрез митрополит Антонин, митрополит Петър и архиепископ Веденски. В отговор на него ние сме дълбоко заинтересовани от предложението от Вас относно образованието на Вашето духовенство.

Считаме се щастливи да Ви обещаем 50 000 долара в помощ на предложената от Вас образователна програма.

Това обещание се задължаваме да изпълним за времето между януари 1924 г. и януари 1927 г. Освен това се задължаваме да изплащаме допълнително по 150 долара на месец от юни 1923 г. до януари 1924 г. за предварителната организационна работа.

Вярвайки, че Вашите усилия ще бъдат щедро благословени от Бога, ние, свързани с връзките на Христовата любов и братство, оставаме Ваши слуги в Исуса Христа“.

Насърчен от това предложение за финансова подкрепа, Съборът изработи план за посрещане настоящите си нужди в духовното образование.

Реши се да се организират няколко факултета, състоящи се от професори на старите духовни училища и академии, които чрез кореспонденция да обучат кандидати за свещеници, приспособявайки своите курсове към образа на обучението на Методистките проповедници.

Тия същи професори ще организират за студентите по богословие от време на време конференции в разни части на Русия. Поради малкия фонд в настоящата криза и настоящата фактическа нужда определената заплата на всеки професор ще бъде по 25 долара на месец. По желанието на Събора един специален просветителен комитет, на който епископ Нюлсон ще служи за съветник, ще надзирава управлението на курсовете и ще бъде отговорен за правилното изразходване на фондовете.

Съборът през 1923 г. ще мине в историята като бележит църковен събор, тъй като по време на сесиите му станаха епохални промени. И пак тия къси седмици през май не дадоха достатъчно време за разглеждането на много важни въпроси на реформирането на Руската църква.

В отговор на молбата на няколко духовни лица, които искаха допълнение към закона, който им даваше религиозна свобода, да се прибави един определен законопроект, който да обхване правата и привилегиите на Православната църква. Съветското правителство замоли Събора да представи план за тия закони, който да се представи на Всеруската изпълнителна комисия, обещавайки да даде на въпроса благоприятно разрешение.“

(Репортаж на д-р Л. Хартман за „Християнски свят“, август 1923 г.)

Заклучение

Репортажите на д-р Л. Хартман завършват оптимистично.

Беше ли този събор истинен? Гостите в своята добронамереност си представят, че отношенията между църква и управляващи са както в Америка и в държавите на цивилизования свят. Те вярват, че диалогът и обещанията имат някаква стойност. Но историята категорично опровергава доброжелателния им оптимизъм.

През следващите десетилетия светът беше потресен от кървавия терор на сталинския режим и репресивните действия към църквите и всички религиозни общности.

Известно е, че по време на сталинските репресии хиляди църкви и манастири бяха отнети, голяма част от тях – разрушени, други превърнати в музеи на атеизма. Много свещеници намериха смъртта си, в това число почти всички архиереи на Руската православна църква.

*Взривяване на катедралата в Москва
„Христос Спасител“ през 1931 г.*

На 5 декември 1931 г. в Москва по лично разпореждане на Сталин е взривена най-високата православна църква в света – катедралният храм „Христос Спасител“, където беше открит Събора и откъдето започнаха нашите опити да възстановим епизоди от миналото.

Това са последствията от „войнстващия атеизъм“ на сталинския режим.

До началото на Втората световна война са останали отворени едва 200 църкви, докато в Царска Русия са били над 46 000.

Октомврийската революция не донесе нищо добро за народа освен страдания и глад. Само при „гладомора“ в Украйна – житницата на Европа – жертвите от глада през 1932/33 г. са над 10 милиона души. Има проучвания, че жертвите са значително повече.

Руският народ остава пословично религиозен. Съзнанието за „царя батюшка“ – техния духовен покровител, не може да се изличи с лозунги и обещания.

При пълния политически, морален и икономически срив на държавата за управниците трябва да се намери удобния враг – религията – единствената утеха на бедстващия народ.

В края на миналия век беше представена информация от Комитета за реабилитация от политическите репресии при президента на Руската федерация.

Според отразените данни в официални документи са репресирани 175 800 представители на църквите, от които са били убити над 110 000. Изследователи смятат, че цифрите са два пъти по-високи.

В много сайтове има потресаващи данни. Един от тях е:

<https://www.vbox7.com/play:c77ed65e>

Ние все още вярваме, че ще има добра воля белите полета в историята да се заличават. Досега не са открити средства, с които може да се прикрие истината. Така е откакто християнството донесе нов морал и нова надежда за страдащото човечество.

Има само една истина – неформална вяра в Бога и в Исус Христос. Християнството промени света, защото само вярата може да промени човека. Ново общество може да се изгради единствено с духовно обновени личности.

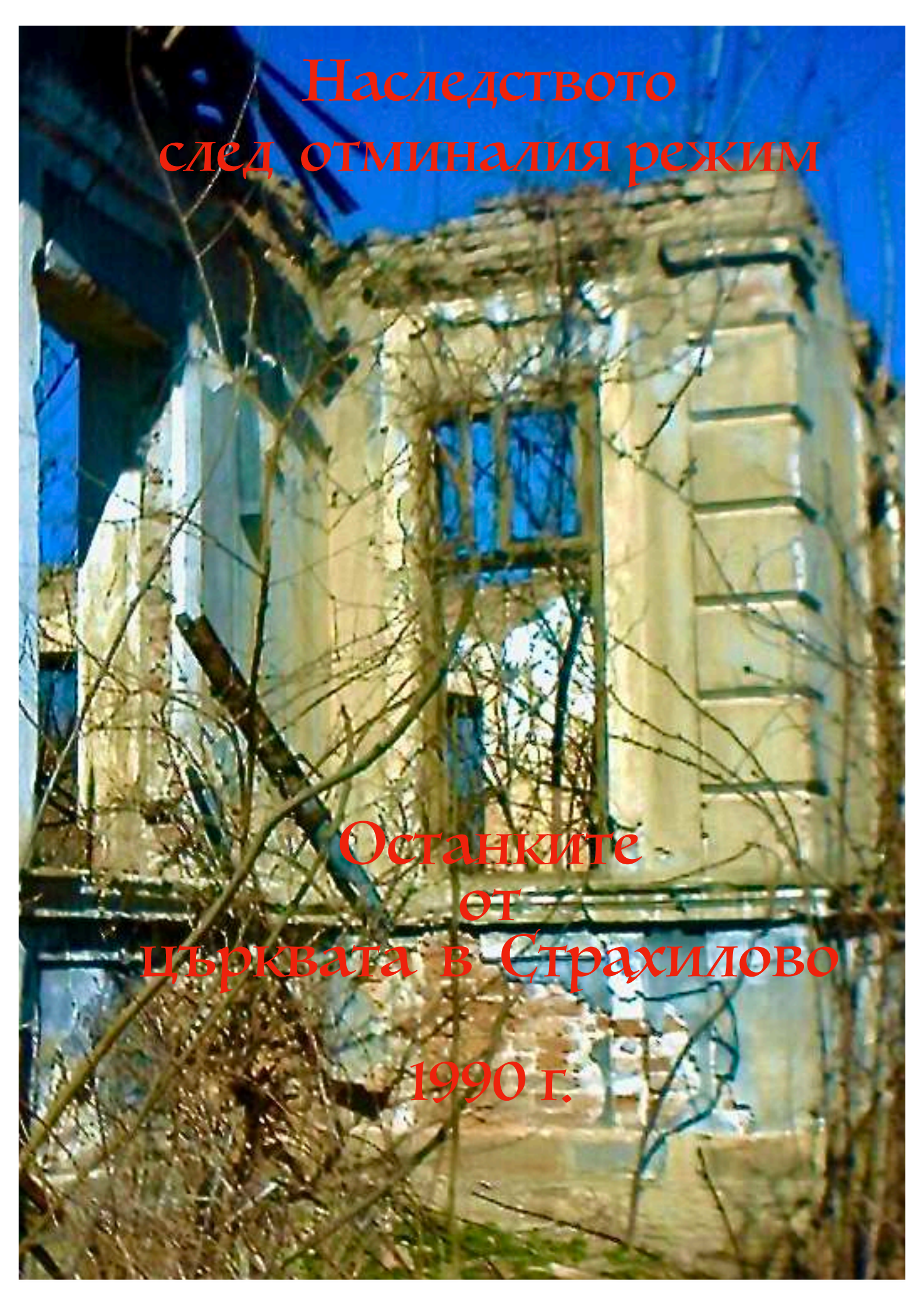
В това трябва да бъдем убедени. Заслужава да се посветим да служим на тази истина!

п-р Бедрос Алтунян

2024 г.

С Благодарност към Бога!

Автор: Самуил Василев
Редактор: Бедрос Алтунян
Варна, 2024 г.
Първо издание
ISBN 978-619-92433-1-2

**Наследството
след отминалия режим**

**Останките
от
църквата в Страхилово
1990 г.**